

บทที่ 3

เหตุการณ์กบฏ

3.1 มูลเหตุแห่งการกบฏ

ก่อนที่จะเกิดการกบฏโดยฝ่ายทหารเรือเป็นผู้ริเริ่ม ในเดือนมิถุนายน 2494 นั้น ได้มีสถานการณ์หลายอย่างที่นำไปสู่การกบฏในครั้งนี้น่าจะกล่าวถึงโดยละเอียดคือ

- 3.1.1 ความไม่พอใจของฝ่ายต่อต้าน
- 3.1.2 ความแตกแยกของฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม
- 3.1.3 ความแตกแยกของตัวบุคคลในคณะรัฐประหาร
- 3.1.4 ความแตกแยกในหมู่ทหารบก
- 3.1.5 มูลเหตุของฝ่ายทหารเรือในการก่อการกบฏ

3.1.1 ความไม่พอใจของฝ่ายต่อต้าน การใช้อำนาจทางทหารเข้าทำการปฏิวัติรัฐประหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการปกครองนี้เองทำให้รัฐบาลของจอมพล แปลก พิบูลสงครามต้องได้รับความลำบากในการที่จะรักษาอำนาจนั้นไว้เป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุที่ว่าเมื่ออำนาจที่ได้นั้นมาเป็นอำนาจที่ไม่มีพื้นฐานความชอบธรรมรองรับ ก็ย่อมทำให้ผู้ที่ได้อำนาจต้องคอยหวาดระแวงการถูกรัฐประหารอยู่ทุกขณะ ทำให้การบริหารงานโดยเฉพาะด้านรักษาความปลอดภัยต้องปฏิบัติการโดยเคร่งครัด และบางครั้งก็เคร่งครัดเกินไปจนทำให้เป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพของราษฎร ดังที่เราทราบแล้วว่า หลังจากจอมพลแปลก พิบูลสงครามขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งหลังนี้ได้แต่งตั้งพันเอก เผ่า ศรียานนท์เป็นรองอธิบดีตำรวจฝ่ายปราบปราม¹ ซึ่งเป็นหน่วยที่จะดูแลสอดส่องจับกุมผู้ที่จะกระทำการต่อต้านรัฐบาล และยังมีพลตรีสุฤษดิ์ ชนะรัชต์ในตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ 1 (ภายหลังเลื่อนขึ้นเป็นแม่ทัพที่ 1 เมื่อหลวงกาจสงครามมถูกส่งตัวไปอยู่ที่ฮ่องกงแล้วพลตรีสุฤษดิ์ ชนะรัชต์

¹ ขนมหัสดิ ชมพูนุช, ม.ร.ว., ชีวประวัติการต่อสู้ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม, (พระนคร ประมวลสาส์น,) หน้า 12-14

ก็ได้เข้าดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแทน) ¹ เป็นผู้คุมกำลังทางทหารที่จะเข้าเสริมฝ่าย
 คำรวจในการปราบปรามจลาจล แต่ถึงแม้จะมีการรักษาความปลอดภัยกันอย่างรัดกุม เช่นนี้ก็ไม
 วายมีการกบฏเกิดขึ้นมากมายหลายครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจในการปฏิบัติงานของ
 รัฐบาลโดยคนบางกลุ่ม และแสดงให้เห็นถึงความแตกแยกภายในประเทศ มีการกบฏสำคัญๆ
 เกิดขึ้นหลายครั้ง เช่นการกบฏเพื่อแย่งแยกดินแดน กบฏ 1 ตุลาคม 2491 และกบฏวังหลวง
 การกบฏครั้งนี้ นำโดยนายปรีดี พนมยงค์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทหารเรือ(นาวิกโยธิน) ² จึงจะ
 เห็นได้จากชุมนุมพลของกองทัพเรือบริเวณราชประสงค์ และมีการปะทะกับกองทัพบกอย่างรุนแรง
 ด้วย นอกจากนั้นเมื่อแผนกของนายปรีดี พนมยงค์ ลมเหลว ก็ยังไ้ทหารเรือเป็นทัพช่วย

3.1.2 ความแตกแยกของฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม แม้ว่าจอมพล
 แปลก พิบูลสงคราม จะได้บำเหน็จรางวัลให้สมาชิกสภาผู้แทนเป็นการตอบแทนที่สนับสนุนตนเอง
 ดังกล่าวมาแล้ว แต่สมาชิกสภาผู้แทนเหล่านั้นก็ยังไม่พอใจอยู่ คงแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันตลอด
 เวลา นอกจากความแตกแยกระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยกันเอง ยังเกิดความแตกแยก
 ระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลอีกด้วย ³ โดยได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 ราษฎรคนหนึ่งที่เป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลนั่นเอง จะเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็น
 รายบุคคล และผู้ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นี้เจาะจงตัวนั้นก็คือ นายเทพ โชติกวีรัฐมนตรีช่วย
 ว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นี้ให้ข้อคิดเห็นว่า นายเทพ โชติกวีมี
 ทักษะและแนวทางโน้มเอียงไปในลักษณะของลัทธิคอมมิวนิสต์ ถ้าจะให้รวมอยู่ในคณะรัฐบาลต่อไป
 แล้ว อาจจะทำให้ฐานะของรัฐบาลขาดความมั่นคงก็ได้และนอกจากนั้นยังมีเรื่องราวที่ทำให้เกิด
 ความแตกแยกกันระหว่างคณะรัฐประหารกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย โดยเหตุที่พลโท บัญญัติ
 เทพหัสดินทร ๗ อยู่ชยา ในฐานะที่เป็นหัวหน้าพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ได้เปิดการให้สัมภาษณ์

¹ นต เชื้อชาติ, เมืองไทยในระบบรัฐสภา, (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ 2510) หน้า 120

² สุชิน ตันติกุล, รัฐประหาร 2490 (พระนคร: สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, 2515)

หน้า 3, และวิเทศกรณีย์, ประวัติศาสตร์ไทย เล่ม 2 (พระนคร: ศิลปบรรณาการ, 2512) หน้า 481

³ วิเทศกรณีย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 479

แกหนังสือพิมพ์เป็นใจความว่า เขาจะส่งสมาชิกสภาพรรคเข้ารับสมัครเลือกตั้งอันจะมีขึ้นในปี พ.ศ. 2495 ซึ่งเป็นปีถัดไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีก การให้สัมภาษณ์ของพลโทบัญชา เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา แกหนังสือพิมพ์ไปทำนองเช่นนั้น ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้สนับสนุนจอมพล แปลก พิบูลสงคราม อดุบายไม่พอใจ เพราะคำให้สัมภาษณ์เช่นนั้นดูเหมือนจะเป็นการบอกให้ตระหนักว่าจะเป็นการกีดกันมิให้มีส่วนร่วมเมื่อสนับสนุนจอมพล แปลก พิบูลสงคราม เพราะในขณะนั้นพรรคสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นพรรคการเมืองก๊ก เช่นพรรคประชาชน พรรคราษฎร และพรรคอิสระได้รวมกันเป็นสหพรรค เพื่อสนับสนุนจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ให้เป็นนายกรัฐมนตรี ทำนองเดียวกับทั้ง 3 พรรคของฝ่ายรัฐประหารซึ่งได้แก่พรรคธรรมาธิปไตย พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยและพรรคสังคมนิยม เมื่อท่าทีของฝ่ายรัฐประหารจะแปรเปลี่ยนไปในทำนองเช่นนั้น บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ให้ความสนับสนุนจอมพล แปลก พิบูลสงคราม อยู่ใครองเวียนคอบจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ขอให้ขับพลโทบัญชา เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ในที่สุดจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ก็ได้พยายามไกลเกลี่ยเรื่องให้เรียบร้อยลงได้ แต่ความแตกร้าวกันดังกล่าวก็ยังไม่ได้หมดไปโดยสิ้นเชิง ทำให้จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ซึ่งยังมีความต้องการเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรสนับสนุนการทำงานของคนอยู่ ต้องได้รับความอึดอัดใจในการที่จะดำเนินงานใด ๆ ให้ลุล่วงไปได้

3.1.3 ความแตกแยกของตัวบุคคลในคณะรัฐประหาร อันได้แก่เหตุการณ์ที่ทำให้พลโท กาจ กาจสงคราม ซึ่งอยู่ในตำแหน่งรองหัวหน้าคณะรัฐประหารและรองผู้บัญชาการทหารบกถูกเนรเทศไปอยู่ของกอง พลโท กาจ กาจสงคราม ก่อนรัฐประหารมียศเป็นพันเอก แต่หลังรัฐประหารได้ขอรองกองทัพบกให้เลื่อนชั้นเป็นพลโท นอกจากนั้นก็ยังมีเรื่องพิพาทอยู่กับการเบิกจ่ายเงิน

¹ ชมสวัสดิ์ ฆมพูนุช, ม.ร.ว., เรื่องเดิม, หน้า 12-44

ค่าใช้จ่ายในการทำรัฐประหาร 8 ล้านบาทและเกี่ยวกับเรื่องการแลกเปลี่ยนรูป¹ นอกจากนั้นพลโท กาจ กาจสงคราม ซึ่งมีนิสัยรักในการประพันธ์ยังได้ผลิตผลงานซึ่งบางครั้งเป็นการทำหนังสือ รัฐประหารเองออกสู่ตลาดอีกด้วย เช่น "บันทึกคุมแคง" เป็นต้น จนกระทั่งจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ต้องสั่งให้ระงับการเขียนลง ซึ่งพลโท กาจก็ยอมปฏิบัติตามแต่โดยดี แต่แล้วจากการสืบสวนของ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้ระบุว่า พลโท กาจ กาจสงคราม มีแผนที่จะก่อการรัฐประหาร ทั้งนี้เมื่อพลโท กาจ กาจสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าคณะรัฐประหารและรองบัญชาการทหารบกถูกขับออกนอกประเทศ แม่เห็ดการณื เหล่านี้จะเป็นเรื่องเกิดขึ้นภายในคณะรัฐประหารเองก็ตาม แต่ก็ทำให้เห็นได้ว่า อำนาจการบังคับบัญชาของจอมพลแปลก พิบูลสงครามต่อผู้นำ คณะรัฐประหารนั้นรู้สึกจะเป็นการขอร้องอย่างกันเองมากกว่าเป็นการสั่งการ

นอกจากนั้นผู้บัญชาการกองทัพบกกับตำรวจก็มีที่หาไม่เป็นที่รักกันนัก เนื่องจากต่างฝ่ายต่าง ก็ถือว่าตนเป็นผู้รวมกระทำรัฐประหารมาด้วยกัน และต่างก็เป็นนายทหาร นายตำรวจผู้ใกล้ชิด กับ จอมพลแปลก พิบูลสงครามทั้ง 2 ฝ่าย และยังกว่านั้นยังถือว่าตนเป็นผู้มีอำนาจพอที่ว่า ถ้าคิด จะทำการโค่นล้มรัฐบาลเมื่อไรจะต้องสำเร็จ ทั้งฝ่ายตำรวจซึ่งโดยทางปฏิบัติอยู่ภายใต้การควบคุมของพันตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ และกองทัพบกภายใต้การนำของ พลตรี สฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยมีหนังสือพิมพ์ นิวส์วอร์คไทม์ ฉบับลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2499 กล่าวในตอนหนึ่งว่า

การปกครองประเทศไทยของบุคคลทั้ง 3 ดวงคู่ดลกัน...คือนายกพิบูลสงครามถูกนำขึ้นมาจากความตักอับทางการเมือง หลังจากทหารได้ทำการรัฐประหารสำเร็จ ในปี ค.ศ. 1947 นำโดยพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และแม่ทัพสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายพลทั้ง 2 คิดว่านายก พิบูลสงครามเป็นเครื่องคุ้มครองอันดีเลิศแก่บทบาทของเขา เพราะนายกพิบูลสงคราม

¹ นค เชื้อขวลิต, เรื่องเดิม, หน้า 118.

มีทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะสามารถทำให้รัฐบาลสามารถดำเนินการได้ และในขณะเดียวกัน นายกพิบูลสงครามก็ไม่มีกองทหารที่จะข่มขู่ของนายพลทั้ง 2 ได้เลย แผนการของ นายพลทั้ง 2 สำหรับนายกพิบูลนั้นก็คือให้หนึ่งรถยนต์ ... ไปในงานรัฐพิธีต่างๆ ขณะที่ นายพลทั้ง 2 ดำเนินการปกครองอยู่หลังฉาก ระหว่างจอมอัสวินเผ่ากับแม่ทัพสุญสี ถ้าหากปรากฏว่าใครเกิดมีอำนาจมากเกินไป นายกพิบูลก็รวบอำนาจของคนนั้นลงและสร้างอีกคนหนึ่งขึ้นมา ต่อหน้าสาธารณชนบุคคลทั้ง 3 คบหลังคบไต่ลัดกันอย่างสนิทสนม แลหลังฉากกลับระว่างตัวแจะ ขณะใดที่นายกพิบูลรวบรวมอำนาจไว้เฉพาะตัวได้มาก ขณะนั้นรัฐบาลมีความมั่นคงมากขึ้น แต่อันตรายก็ยังคงมีอยู่ เพราะว่าผู้บังคับบัญชาชั้นรองที่หัวรอนแรงของนายพลแต่ละคน ต่างรู้สึกว่าเขาสามารถทำรัฐประหารเป็นผลสำเร็จได้

3.1.4 ความแตกแยกในหมู่ทหารบก เมื่อคณะรัฐบาลของจอมพลแปลก พิบูลสงครามเข้าบริหารประเทศได้เพียง 8 เดือนก็ได้มีการจับกุมครั้งใหญ่ขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2492¹ ซึ่งผู้มีส่วนในการจับกุมครั้งนั้นส่วนใหญ่ ล้วนแต่เป็นนายพลในกองทัพบกทั้งสิ้น คณะผู้ก่อการกบฏให้เหตุผลในการจับกุมครั้งนั้นว่า เพื่อแก้ไขปรับปรุงกองทัพบกซึ่งกำลังเสื่อมโทรมลงทุกวัน แต่ปฏิบัติการไม่สำเร็จเพราะรัฐบาลรู้เบาะแสและเข้าดำเนินการจับกุมเสียก่อน การที่นายทหารยศชั้นนายพลมีความประสงค์จะก่อการ เช่นนั้นชนทั้งที่ฝ่ายทหารบกนั้นเองเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศอยู่นั้น ก็ยอมแสดงให้เห็นถึงความแตกแยกกันอย่างรุนแรงภายในกองทัพบก และความไม่พอใจของผู้ที่ดำรงตำแหน่งในฐานะที่ทำหน้าที่ทางการทหารโดยตรงของกองทัพบก ทั้งนี้ทำให้อาจสันนิษฐานได้ว่า เป็นเพราะการเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งความดีความชอบกันอย่างรวดเร็วเกินไปภายในกองทัพบก เพื่อตอบแทนการมีส่วนร่วมในการรัฐประหาร ซึ่งบางครั้งก็ทำให้ทองเลื่อนยศคนที่ยังไม่มีความสามารถเพียงพอกับตำแหน่ง

¹ สุชิน คันคิกุล, เรื่องเดิม, หน้า 2

3.1.5 มูลเหตุของฝ่ายทหารเรือในการก่อการกบฏ

สภาพการณ์ดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ฝ่ายทหารเรือ ซึ่งขณะนั้นมีความตึงเครียดอยู่ระหว่างทหารบกและตำรวจ เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งความไม่พอใจในสภาพการณ์ต่าง ๆ ของทหารเรือ อาจแยกแยะออกได้คือ

๑. ความไม่พอใจของทหารเรือทางด้านการบริหารประเทศของรัฐบาล
๒. ความตึงเครียดระหว่างกองทัพบกกับตำรวจต่อทหารเรือ
๓. ความเสื่อมโทรมภายในกองทัพเรือ

๑. ความไม่พอใจของทหารเรือต่อการบริหารประเทศของรัฐบาล

ดังได้กล่าวแล้วว่าฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยเฉพาะก่อนหน้าการกบฏอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมลงอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลของพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ (พ.ศ. ๒๔๘๕ - พ.ศ. ๒๔๙๐) ได้ปรากฏว่ามีข่าวเกี่ยวกับการใช้ตำแหน่งหน้าที่กอบโกยผลประโยชน์ใส่ตัวกันเป็นส่วนมาก ตลอดจนความฟุ่มเฟือยในวงการรัฐบาล เช่นการสั่งซื้อรถบุ๊คมาประจำตำแหน่งรัฐมนตรีต่าง ๆ เป็นต้นความอัมเหวขององค์การสรรพอาหารและที่ร้ายแรงก็คือการนำข้าวส่งออกนอกประเทศด้วยวิธีทุจริตทั้งโดยเปิดเผยและปกปิด สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับคนในวงการรัฐบาลตลอดจนเหล่าบริวารด้วย เมื่อเรื่องเปิดเผยออกมาก็สามารถใช้อิทธิพลระงับก็ลงเสียทุกครั้ง ประชาชนเองก็เกิดความไม่พอใจเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ด้วยเหตุที่ว่าประชาชนทุกคนก็มีความหวังที่จะได้ดำเนินชีวิตที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าสมัยสงคราม แต่ก็ปรากฏว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในประเทศกลับผันผวนแปรปรวน จนกระทั่งไม่มีรัฐบาลใดจะสามารถจัดการรักษาสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจของประเทศให้กระเตื้องขึ้นได้ ในขณะนั้นเองทหารเรือเริ่มมีการเคลื่อนไหวเป็นการภายในเกี่ยวกับการบริหารงานที่ไม่มีสมรรถภาพของรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ โดยเหตุที่ว่านายทหารทางฝ่ายทหารเรือได้มีโอกาสทราบถึงความเหลวแหลกต่าง ๆ จากผู้บังคับบัญชาชั้นสูง ๆ ขึ้นไป และจากรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีว่าความยุ่งเหยิงในวงการบริหารงานของรัฐบาลในขณะนั้น ไม่น่าที่จะทำให้มีการปฏิรูปกิจการเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ ในแขนงใดให้สำเร็จ

* สงบ สุริยินทร์, ประวัติคณาภิรัฐมนตรี (พระนคร : ประจักษ์การพิมพ์, ๒๕๑๔) หน้า ๒๕๓ -

ดูลงไปได้ อีกทั้งหัวหน้าคณะรัฐบาลเองก็มิยศเป็นนายทหาร เรือทำให้เป็นการ เสื่อมเสียมาถึง กองทัพเรือด้วย จึงไม่สมควรที่จะให้รัฐบาลที่นำความเดือดร้อนมาสู่ประชาชนและประเทศชาติ ดำรงอยู่อีกต่อไป^๑ แต่ในขณะที่ทางฝ่ายทหารเรือยังมีได้ปฏิบัติการแต่ประการใด คณะทหารก็ได้ทำการรัฐประหาร ขึ้นเสียก่อน หลังจากนั้นคณะรัฐประหารก็ได้เชิญนาย ดวง อภัยวงศ์ ขึ้นให้ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ระยะหนึ่ง ก็ต้องออกจากตำแหน่งไป และจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้เข้าดำรงตำแหน่งแทน เหตุการณ์ยิ่งทรุดหนักลง รัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม พยายามสร้างอำนาจให้เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนฐานะของรัฐบาลให้ เข้มแข็งมั่นคง ทั้งอำนาจทางด้าน กำลังทหาร ตำรวจ รัฐบาล และในวงราชการ ด้วยการให้ตำแหน่งการงานและอภิสิทธิ์ต่าง ๆ คนที่มีความรู้ความสามารถที่เป็นฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลหรือไม่มีพวกพ้อง ไม่มีโอกาสแสดงฝีมือ การคอร์ปชั่นเริ่มแทรกซึมไปในกิจการทุกอย่าง เกิดเรื่องใหญ่ ๆ เช่น การซื้อรถเบรกัน นอก จากนั้นยังหมุนเวียนเงินของประเทศมาใช้สำหรับพวกพ้องตนด้วย จนกระทั่งมีการโจษขานโดยทั่วไปว่ารัฐบาลบริหารการคลังไปในทางมิชอบ ทำให้ฐานะการคลังของประเทศเสื่อมโทรมลง จนก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูนมากขึ้น และไม่สามารถดำเนินการในทาง เศรษฐกิจให้บังเกิดผลดีแก่ ประเทศชาติและประชาชนได้^๒ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าการบริหารประเทศของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นั้นมีลักษณะโน้มเอียงไปในระบบของการผูกขาดอำนาจไว้แต่ผู้เดียว และเนื่องจาก รัฐบาล จอมพลแปลก พิบูลสงคราม มิได้มีแผนพัฒนาประเทศที่แน่นอน การเอาใจใส่ในความ เป็นอยู่ของราษฎรค่อนข้างต่ำ สภาพของบ้านเมืองในขณะนั้นมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการกบฏจลาจล เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ กลุ่มบุคคลอันธพาลได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมายซึ่งทำให้ประชาชนได้รับความ เดือดร้อนอยู่เนือง ๆ ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีได้จัดการให้ เกิดขาดลงไปแต่อย่างใด ความละเลย เหล่านี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากผู้นำทางการ เมืองในขณะนั้นได้หุ้มเทคความคิดเกือบทั้งหมด ไปในทางที่จะแสวงหาความมั่นคง และจะรักษาผลประโยชน์ส่วนตัวไว้เป็นสำคัญ จึงได้ละเลย ความรับผิดชอบที่ตนพึงมีในการบริหารประเทศให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง ฐานะ ของรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม จึงไม่เป็นที่นิยมของประชาชนมากนัก ทางด้านทหารเรือ

^๑ จากการสัมภาษณ์ นาวาตรีมนัส จารุกา ผู้นำคนหนึ่งของคณะกู้ชาติ สัมภาษณ์โดยผู้เขียน

^๒ วิชัย สุวรรณรัตน์, การปฏิวัติ รัฐประหารและกบฏ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕, ลี้ค่าการเมือง (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔) หน้า ๑๑๐

นอกจากจะไม่พึงพอใจคณะรัฐประหาร 2490 เพราะความเหลวแหลกของบุคคลในคณะรัฐบาล ซึ่งต่างฝ่ายต่างแก่งแย่งชิงดีกันแล้ว ทหารเรือเองก็ไม่ต้องการให้ฝ่ายทหารบกเข้าเล่นการเมืองอย่างเต็มที่ ความไม่พอใจนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะนาย ปรีดี พนมยงค์ยังเป็นต้นนิยมและยังได้รับความสนับสนุนจากทหารเรืออยู่มาก ¹ โดยมีความเห็นวาทนโยบายทางการเมือง สหบริหาร การเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ถ้านำมาใช้อย่างจริงจังโดยการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอาจจะได้ผลดี และยังเชื่อว่านายปรีดี พนมยงค์มีโชคมวินิสต์ เพียงแต่พยายามนำเอาระบบที่พอจะไปไต่กับสภาพการณ์ของประเทศไทยเข้ามาลองใช้ดูเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติเอง ² นอกจากนั้นพลเรือเอก สิ้นธุ์ กมลนาวิน กับนายปรีดี พนมยงค์มีความสนิทสนมกันเป็นอย่างมากมาแต่ครั้งร่วมกันเปลี่ยนแปลงการปกครอง และนายปรีดี พนมยงค์เองก็พยายามยัดเอาทหารเรือเป็นกำลังสนับสนุนฝ่ายตนอีกด้วย /

จากความไม่พอใจต่างๆในการบริหารงานของรัฐบาลนี้เอง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งนำไปสู่การกบฏของฝ่ายทหารเรือในเวลาต่อมา

2 ความตึงเครียดระหว่างกองทัพบก ตำรวจ กับทหารเรือ

ความแตกแยกระหว่างทหารบก และตำรวจฝ่ายหนึ่ง กับทหารเรืออีกฝ่ายหนึ่ง มีสาเหตุต่อเนื่องกันมานับแต่เหตุการณ์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในระยะแรกนี้อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นเพราะการให้ความสนับสนุนต่อบุคคลที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกัน โดยที่ฝ่ายทหารบกสนับสนุนรัฐบาลของผู้นำฝ่ายทหารบก คือจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ส่วนฝ่ายทหารเรือสนับสนุนนายปรีดีพนมยงค์ ดังจะเห็นได้จากการเข้าทำการป้อนเหตุการณ์ตึงเครียดระหว่างคณะผู้สำเร็จราชการกับรัฐบาลทหารบกไว้ถึง 2 ครั้ง ² ในครั้งแรกเกี่ยวกับกรณีการอนุมัติการลาออกของ

¹ วิชัย สุวรรณรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 110-111

² สุพจน์ คานตระกูล, จากกรุงเทพถึงปักกิ่ง, เมื่อรัฐบาลของอาวโล ปรีดี พนมยงค์ ด้ภัยรัฐประหาร 8 พ.ค. 2490, (พระนคร ประจักษ์การพิมพ์, 2515) หน้า 4-11

จอมพลแปลก พิบูลสงครามเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2486 ซึ่งตัวจอมพลแปลก พิบูลสงครามเองก็มีใ
 มีเจตนาจะลาออกจริง แต่การลาออกครั้งนั้นนับว่าเป็นการลองดีกับคณะผู้สำเร็จราชการแทน
 พระองค์ เพราะเชื่อว่าคณะผู้สำเร็จราชการคงไม่อนุมัติ แต่เมื่อผลออกมาในลักษณะตรงกันข้าม
 จึงนำความไม่พอใจมาสู่จอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นอย่างยิ่ง และได้ทำการคุกคามเอาที่องค์
 ประธานผู้สำเร็จราชการจนพระองค์ต้องเสด็จไปประทับอยู่กับ นายปรีดี พนมยงค์ โดยนายปรีดี
 พนมยงค์แจ้งไปยังกองทัพเรือเพื่อขอความช่วยเหลือ ซึ่งทางกองทัพเรือได้ส่งเรือยามฝั่งในสังกัด
 บัญชาของ เรือเอกวัชรชัย ชัยสิทธิเวช ร.ร.มารักษาเหตุการณ์ ส่วนอีกกรณีหนึ่งได้แก่กรณีพิพาท
 ระหว่างนายกรัฐมนตรีจอมพลแปลก พิบูลสงครามกับคณะผู้สำเร็จราชการ ด้วยเหตุที่คณะผู้สำเร็จ
 ราชการได้กล่าวถึงการกบฏภายในประเทศอิตาลีโดยนำมาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในประเทศไทย
 ไทย เมื่อเรื่องนี้ล่วงรู้ไปถึงจอมพลแปลก พิบูลสงครามขึ้น ก็ได้สั่งให้ทำการสอบสวนทันที แต่
 เหตุการณ์ครั้งนั้นสงบลงได้ โดยที่ฝ่ายทหารเรือแสดงตนป้องกันคณะผู้สำเร็จราชการอยู่ในที่
 เพราะในขณะนั้นจอมพลแปลก พิบูลสงครามเองถึงแม้ว่าจะดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด
 แต่ก็ไม่สามารถมีอิทธิพลพอที่จะควบคุมกองทัพเรือได้ กองทัพเรือในสมัยนั้นภายใต้การนำของพล
 เรือโทสินธุ์ กมลนาวิน ได้เคยค้านอำนาจเผด็จการของจอมพลแปลก พิบูลสงครามไว้ได้อย่างมาก
 ถึงแม้ว่าในขณะนั้นตัวพลเรือโทสินธุ์ กมลนาวินเองก็ได้แสดงปฏิกริยาต่อต้านด้วยตนเองทั้งยังคง
 ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐบาลชุด จอมพลแปลก พิบูลสงครามด้วย ทั้งนี้จึงทำให้เห็นได้ไม่ชัดเจนนัก
 ในเรื่องการสนับสนุนของทหารเรือต่อนายปรีดี พนมยงค์ว่าจะเป็นความช่วยเหลือของทหารเรือทั้ง
 หมด

หลังจากนั้นเรือยามกระทั่งนายควง อภัยวงศ์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจาก
 จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ระหว่างสงครามโดยความสนับสนุนของนายปรีดี พนมยงค์ได้แต่งตั้ง
 พลเรือเอกสินธุ์ กมลนาวิน เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งอาจสันนิษฐาน
 ได้ว่า เพราะรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ภายใต้การสนับสนุนของ นายปรีดี พนมยงค์ ต้องการ
 กำลังทหารเรือมาค้ำอำนาจของฝ่ายทหารบก นอกจากนั้นก็ยังมียานทหารเรืออีกถึง 4 นาย ที่
 ได้เข้าร่วมรัฐบาลในคราวนี้ได้แก่ พลเรือตรีหลวงนาวาวิจิตร เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ

นอกจากนั้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2491 รัฐบาลได้ทำการจับกุมผู้ก่อการกบฏ 1 ตุลาคม 2491 ทหารเรือได้เปิดประชุมควม และพลเรือโท ทหาร ข้าราชการได้มอบให้นาวาโทประคิษฐ์ พูนเกษ เป็นทูตมาชี้แจงแก่คณะรัฐประหารสรุปได้ว่าทหารเรือไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทหารเรือไม่ต้องการเป็นเครื่องมือทางการเมืองนอกจากของชาติ ทหารเรือไม่ประสงค์จะยกทัพเข้าประเทศ ประหารคนไทยด้วยกันเอง และขอรับรองว่าในเขตทหารเรือไม่มีนายปริศนิมยังคงอยู่ นับว่าเป็น การแสดงออกถึงความไม่ไว้วางใจกันระหว่างคณะรัฐประหารกับกองทัพเรืออย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกภายหลังรัฐประหาร 2490

ต่อมาได้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงเมื่อเหตุการณ์กบฏวังหลวงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2492 ระหว่างหน่วยนาวิกโยธินกับกำลังทหารบกและตำรวจที่บริเวณประตูน้ำสระปทุม และมีผลให้ทาง กระทรวงกลาโหมสั่งย้ายพลเรือตรี ทหาร ข้าราชการซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการเข้าสนับสนุนฝ่ายนายปริศนิมยังคง อย่างเด่นชัดที่สุดโดยตลอดมา อีกทั้งในขณะนั้นยังเป็นผู้กุมกำลังหน่วยนาวิกโยธินอันถือได้ว่าเป็นกำลังหลักของทหารเรือในเวลานั้น อิทธิพลในการปฏิบัติงานต่างๆของพลเรือตรี ทหาร ข้าราชการจึงดูเหมือนว่าอยู่นอกการควบคุมของพลเรือเอกสินธุ์ กมลนาวิน การย้ายครั้งนี้ส่งผลให้ พลเรือตรีทหาร ข้าราชการหมดอำนาจลง เพราะถูกส่งไปสำรองราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ และถูกปลดในที่สุด

เมื่อจอมพลแปลก พิบูลสงครามได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังจากที่คณะรัฐประหาร ได้บีบบังคับให้รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ต้องลาออกไปเมื่อเดือนเมษายน 2492 จอมพลแปลก พิบูลสงครามนอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบกและกองทัพอากาศแล้วยังสามารถเข้า

¹ วิชัย สุวรรณรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 105

ควบคุมกำลังตำรวจไว้ได้จึงทำให้กองทัพเรือต้องระมัดระวังตัวยิ่งขึ้น เพราะทางก้านตำรวจ
ซึ่งให้การสนับสนุนรัฐบาลทหารบกภายใต้การนำของจอมพลแปลก พิบูลสงครามอย่างเปิดเผยก็ได้
มีการกระทบกระทั่งกับทหารเรืออยู่เสมอและได้กล่าวหาทหารเรือในเรื่องปิดบังผู้กระทำความผิด
ประเภทใช้อาวุธปล้นจี้ไว้ในเขตทหารอีกด้วย¹

การปฏิบัติกิจการต่างๆของทหารเรือดังกล่าวมาแล้ว ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่าเป็นการกระทำ
กระทำของทหารเรือโดยส่วนรวมหรือเป็นเพียงกลุ่มเดียว อย่างไรก็ตามในฐานะที่กองทัพเรือเป็น
เป็นกองกำลังที่มีความแน่นแฟ้นพอสมควร จึงเป็นเหตุให้ความกระทบกระทั่งเป็นไปในลักษณะทั้ง
ทั้งกองทัพ ส่วนพลเรือเอก สิ้นธุ์ กมลนาวิน ผู้บัญชาการทหารเรือ ในสมัยหลังรัฐประหารพ.ศ. 2490
2490 แม้จะไม่ปฏิบัติภารกิจเป็นการต่อต้านรัฐบาลก็จริงอยู่แต่ก็นิ่งเฉยไม่รับรู้เหตุการณ์ดังกล่าว
ดำเนินไปโดยฝ่ายทหารเรือ เพียงแต่หลังเหตุการณ์เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ได้
มีการคุมเชิงกันในระหว่างผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของฝ่ายกองทัพพบกับผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของฝ่ายทหารเรือ
เรือ ยังผลให้กองมีการเตรียมพร้อมในบริเวณกองเรือรบ มีการจัดตั้งกำลังหมู่รบจากกำลัง
ทางเรือ มีข้อมีทำการบนบกอยู่ตลอดเวลา² ในเวลากรางคืน ก็ทำการจัด

¹ วารสารตำรวจ (ฉบับพิเศษ), 15 กรกฎาคม 2494. (พระนคร : อักษรประเสริฐ, 2494)

หน้า 1

² มนัส จารุกา, เมื่อข้าพเจ้าจี้จอมพล, (พระนคร : อนุกรรมการพิมพ์, 2502)

หน้า 130-131

ตั้งเครื่องกีดขวางในบริเวณถนนทหารฯ ตอนปากทางเขาศรีราชวรดิษฐ์ และตอนใกล้ท่าโรง
ไม้ ทั้งมีการตรวจคนผู้ที่จะมีอาวุธติดตัวมา จึงทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกับเจ้าหน้าที่
ตำรวจที่มารักษาการตามปกติอยู่เสมอ

นอกจากนั้นเหตุการณ์ทางค่านอื่น ๆ ก็มีส่วนทำให้ความตึงเครียดเพิ่มมากขึ้นกล่าวคือ

๑. รัฐบาลเริ่มหว่ากระแวงกองทัพเรืออย่างมาก เพราะพลเรือเอกสินธุ์ กมลนาวิน
ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือในขณะนั้น สงวนท่าทีอยู่มาก ในการปฏิบัติเพื่อสนอง
นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล ๒

๒. ทหารเรือถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงถึงแก่ความตายที่คลองเตย ก่อให้เกิดความไม่พอใจ
เป็นอย่างมากแก่หน่วยทหารเรือ พลเรือตรีชวลิต สนิชโสภณ ผู้บังคับกองสัญญาณทหารเรือขณะนั้น
ได้สั่งให้กำลังทหารเรือกองสัญญาณ เข้าล้อมสถานีตำรวจลุมพินี เหตุครั้งนั้นถึงแม้จะสงบลงได้
เพราะการไกลเกลี่ยของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ก็ตามแต่ก็ทำให้สถานการณ์ในขณะนั้นยิ่ง
เลวลงไปอีก ๓

๓. พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ถูกทำร้ายโดยนายพลเรือตรีผู้หนึ่งในงานเลี้ยงวันเกิด
พลเรือเอกสินธุ์ กมลนาวิน ๔

๔. หนังสือฟ้องร้อง ของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ที่ทำการฟ้องร้อง นาวาเอก
อานนท์ ปุณศรีภักดากรเป็นหน่วยรักษาการทหารเรืออันเป็นหมู่รบภายใต้การควบคุมของนาวาเอก
อานนท์ ปุณศรีภักดากร เกิดกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอกับตำรวจโดยมิได้รับการพิจารณาลงโทษ
ผู้กระทำความผิดที่เป็นทหารเรือจากทางฝ่ายทหารเรือ การรักษาการณ์และเตรียมพร้อมของฝ่าย
ทหารเรือคงมีต่อไป ๕

๑ มนัส จารุกา, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๖

๒ ไทยน้อย (รุ่งโรจน์ ๗ นคร) นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑ กับสามผู้นำปฏิวัติ (พระนคร : โรง-
พิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๐๒) หน้า ๒๘-๔๘

๓ ธนวัฒน์ สนิชโสภณ, ม.ร.ว., ชีวประวัติและการต่อสู้ของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม
(พระนคร : สำนักพิมพ์ประมวลสาส์น, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หน้า ๑๒-๔๔
และ ไทยน้อย (รุ่งโรจน์ ๗ นคร) เรื่องเดิม, หน้า ๓๒

๔ พ. อรรถฤกษ์ (พยางค์ อรรถฤกษ์) ยุคปฏิวัติ (พระนคร : มิตรไทยการพิมพ์, ๒๕๐๔) หน้า
๒๒๘-๒๓๐

๕ มนัส จารุกา, เรื่องเดิม, หน้า ๑๘๘

จากการที่ทหารเรือซึ่งมีนาวาเอกอานนท์ บุณศิริกามาเป็นผู้บังคับบัญชาและนาวาตรีมนัส จารุกา เป็นผู้ช่วยได้เข้ามาอยู่ร่วมกันในระยะเตรียมพร้อมนี้เอง ทำให้ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์ พฤติการณ์เหลวแหลกต่างๆของรัฐบาลในขณะนั้นอยู่เสมอ ผสมกับความเบื่อหน่ายต่อการคุมเชิงและความตึงเครียดต่างๆดังกล่าวมาแล้ว จึงต้องการจะปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งให้แตกหักลงไปอย่างเด็ดขาด แต่ต้องรอมืออีกระยะหนึ่งเพราะยังไม่พร้อม จนกระทั่งแผนการณ์ครั้งแรกได้ปรากฏรูปร่างและกำหนดการขึ้นในวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2493

✓ สรุปได้ว่านายปรีดี พนมยงค์เป็นสาเหตุเริ่มแรกแห่งความตึงเครียดระหว่างทหารบกและทหารเรือ เพราะนาย ปรีดี พนมยงค์ได้ดึงเอากำลังฝ่ายทหารเรือเข้ามาสนับสนุนอำนาจของตน แต่ในระยะหลังเมื่อนายปรีดีหมดอำนาจลงที่คณะคึกฤทธิ์แห่งความแตกแยกระหว่างกองทัพทั้ง 2 มิได้หมดไปด้วยการกระทบกระทั่งระหว่างกันยังคงดำเนินอยู่ตลอดเวลาดังกล่าวมาแล้ว รัฐบาลเองก็ไม่สามารถจัดการอย่างใดแก่ฝ่ายทหารเรือได้นอกจากทางด้านความไม่เอาใจใส่ต่อการพัฒนาการในกองทัพเรือ แต่ก็ยังคงยระแวงระวังทัพเรืออยู่เสมอทำให้ความตึงเครียดยังคงดำเนินต่อมาจนกระทั่งปะทุขึ้นด้วยเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน

3 ความเสื่อมโทรมในกองทัพเรือ

จากการสัมภาษณ์ คุณ มนัส จารุกา ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในคณะกษัตริย์ด้วยนั้น ได้ความพอสรุปเกี่ยวกับกองทัพเรือในเวลานั้นว่า

1. กองเรือรบทรุดโทรม
2. ผู้ปฏิบัติงานเป็นสมรรถภาพต่ำ
3. การบริหารงานในกองทัพเรือรวมอำนาจมากเกินไป
4. ทัพเรือล่าหลัง เพราะมีผู้บังคับบัญชามาก เกินอยู่มาก

1. ทางด้านความทรุดโทรมของกองเรือรบนี้ในการเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติกรณีกบฏ 29 มิถุนายน 2494 ของวุฒิสภาฯ หลังการกบฏสิ้นสุดลงแล้ว ก็ได้มีการโต้เถียงกันในเรื่องนี้ เพราะรัฐบาลได้อ้างเหตุผลว่าที่ทำการตัดกำลังนาวิกโยธินลงนั้นเพราะเห็นว่ามิไรหน้าที่ของกองทัพเรือ กองทัพเรือนำเงินไปใช้ในทางที่ผิดทำให้กองเรือรบทรุดโทรม แต่จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้พอพิเคราะห์ได้วางประมาณของทหารเรือไม่เพียงพอต่อการที่จะจัดหาเรือใหม่ๆ

มาเพิ่มเติมด้วยเหตุที่ว่าเรือแต่ละลำแพงมาก จึงได้ทำการฝึกคนขึ้นมาเป็นหน่วย
นาวิกโยธิน เพราะค่าใช้จ่ายถูกกว่ามาก เมื่อก่อนเกิดการกบฏแมนฮัตตันนั้น กองเรือ
รบมีความทรุดโทรมลงจริงแม้แต่เรือรบหลวงศรีอยุธยาซึ่งเป็นเรืออยู่ในอันดับ ๑ ของ
ราชนาวีในขณะเกิดกบฏก็ชำรุดอยู่ในระหว่างซ่อมแซม ซึ่งเรือรบหลวงลำอื่น ๆ ก็อยู่
ในสภาพเช่นเดียวกัน ทำให้ฝ่ายทหารเรือตามความคิดเห็นของนายทหารเรือเอง ไม่
อาจเป็นกองทัพที่จะสามารถคุ้มครองความปลอดภัยทางทะเลของประเทศไว้ได้ ความ
ทรุดโทรมดังกล่าวก็ได้รับการยืนยันโดยคำพูดของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เมื่อครั้ง
อภิปรายคราวเดียวกันในวุฒิสภาหลังกบฏ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๔ ว่า

จุดสำคัญในการพิจารณาจลาจลก็คือเรือศรีอยุธยา เพราะกองทัพเรือมีอาวุธที่สำคัญคือ
เรือศรีอยุธยา เพราะมีปืนใหญ่ขนาด ๘ นิ้ว ซึ่งสามารถทำการยิงได้มดดี
ส่วนเรืออื่น ๆ อยู่ในสภาพกำลังซ่อมแซมไม่เหมาะสมที่จะใช้เดินทางไปไหนได้ และ
เรือศรีอยุธยานี้ก็กำลังซ่อมแซมเหมือนกัน แต่วาพอแลนได้ยูลำเดียว

๒. ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ของกองทัพเรือสมรรถภาพต่ำ เนื่องจากได้
คนไม่มีรากฐานทางการศึกษาเหมาะสมที่จะเข้าปฏิบัติการประจำ เครื่องอุปกรณต่าง ๆ
เพราะทหารเกณฑ์เขาประจำการในกองทัพเรือแต่ก่อนรับจากผู้ที่มีคุณวุฒิต่ำมาก คือ
แต่ชั้นประถมปีที่ ๓ เท่านั้น ความรู้ที่จะอบรมให้ไม่เหมาะสมกับระดับความรู้เดิม
ทำให้ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารเรือที่มีสมรรถภาพได้ก่อให้เกิดความเสียหาย
และสิ้นเปลืองเป็นอย่างมาก การสั่งการ การปฏิบัติการยอมทำให้ยาก เพราะคนขาด
ความรู้ความเข้าใจ

ทางคานนายทหารเรือก็ขาดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง คนที่มี
ความสามารถที่ไม่มีพวกพ้องมิได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร

^๑ รายงานการประมุขวุฒิสภา ครั้งที่ ๓/๒๔๙๔ (สามัญ) วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๔๙๔

3. การบริหารงานในกองทัพเรือรวมอำนาจมากเกินไป ด้วยเหตุที่ว่าพลเรือเอก สิ้นธุ กมลนาวัน ผู้บัญชาการทหารเรือเป็นบุคคลที่มีความเที่ยงตรงในการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง และไม่ไวใจบุคคลอื่นพอที่จะมอบหมายงานให้ปฏิบัติแทนได้ การสั่งการ การบังคับบัญชาคงรวมอยู่กับท่านคนเดียว ทำให้การปฏิบัติการต่างๆล่าช้าและเป็นที่ไม่พอใจของทหารเรือโดยทั่วไป จนมีผู้กล่าวว่า พลเรือเอก สิ้นธุ กมลนาวัน เป็น ONE'S MAN NAVY

4. กองทัพเรือล่าช้าเพราะคนหัวเก่า พวกทหารเรือกลุ่มคณะภูษาคีมีความเห็นว่า ท้ากองทัพเรือไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรก็เพราะเหตุว่า มีพวกหัวเก่าบริหารงานอยู่มาก เคยทำอะไรก็ทำอยู่อย่างนั้น ไม่เคยมองดูโลกภายนอกว่าเขาเคลื่อนไหวกันไปอย่างไรบ้าง อยู่แต่ในขอบเขตของราชนาวิกเท้านั้น

3.2 วัตถุประสงค์และอุดมการณ์ของคณะกรรมการกฤษฎีกา

วัตถุประสงค์และอุดมการณ์หลักของการกฤษฎีกาในครั้งนั้น² คือ

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล

3.2.2 การปรับปรุงกองทัพเรือ

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล

ดังได้กล่าวมาแล้ว ถึงความล้มเหลวทางด้านการบริหารงานในรัฐบาล พลเรือตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ และรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ตลอดจนการคอร์รัปชันในวงการทหาร และสภาผู้แทนทำให้ฝ่ายคณะภูษาคีได้กำหนดวัตถุประสงค์เมื่อการกฤษฎีกาประสบความสำเร็จไว้ดังนี้ คือ ยุบคณะรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงครามเสีย และทำการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศเป็นการชั่วคราว ในเรื่องนี้คณะภูษาคีจะได้ออบให้ผู้นำคณะภูษาคีเองเป็นผู้เลือกเพื่อนโดยได้มีการขอร้องกันไว้ระหว่างตัวบุคคลในคณะภูษาคีเองว่า ให้คัดเลือกเอาแต่บุคคลที่เห็นว่า มีความสามารถ มีเกียรติประวัติดีงาม เป็นที่เลื่อมใสของประชาชน มาร่วมจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวแทนรัฐบาลชุดก่อน เพื่อจัดเอาระบบการใช้อำนาจหน้าที่ในทางธุรกิจกอบโกยผลประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมของราษฎร และระบบอภิสิทธิ์ทั้งหลายให้หมดไปโดยทำการ -

1 ไทยน้อย, เรื่องเดิม, หน้า 212

2. จากการสัมภาษณ์ นาวาตรี มนต์ จารุกา ผู้นำคนหนึ่งของคณะภูษาคี สัมภาษณ์โดยผู้เขียน ประกอบกับ มนต์ จารุกา, เมื่อข้าพเจ้าจ้จอมพล; (พระนคร อนุกรรมการพิมพ์, 2502) หน้า 124-128

บริหารประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และจะได้จัดตั้งคณะ
รัฐบาลถาวรในภายหลัง ตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นตัวอย่างอันดีของการ เล่น
การเมืองแบบประชาธิปไตยต่อไป

3.2.2. การปรับปรุงกองทัพเรือ ปราบกฏคามขอเขียนของ นาวาตรีมนัส จารุกภา
ในหนังสือเมื่อข้าพเจ้าจีจอมพลวา

พวกเราที่เป็นคนหนุ่มมิได้มีความมักใหญ่ใฝ่สูง อยากรับเป็นใหญ่เป็นโตดังที่ชอบ
กล่าวกัน เราจะขอเพียงให้มีส่วนร่วมในการจัดการปรับปรุงในด้านกา
งานของแต่ละฝ่ายเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเท่านั้น และจะพร้อมอยู่เพื่อ
สนับสนุนคณะรัฐบาลที่บริหารประเทศด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

โดยที่คณะภูชาติมีความประสงค์จะทำการปรับปรุงทางด้านกองทัพเรือ ทั้งทางด้านตัว
บุคคลและอุปกรณ์ทางด้านตัวบุคคลจะพยายามให้ใครคนที่มีความสามารถจริง ๆ เขา
ปฏิบัติงานโดยมิเห็นแก่พวกพ้อง เรือที่เก่าทรุดโทรม ก็จะปรับปรุงให้เข้มแข็งโดย
จัดซื้อเรือใหม่และได้ให้ขอสังเกตุว่า อยากรู้กองทัพเรือซึ่งเมวจะเป็นกองทัพเรือที่
เล็กก็จริง แต่จะจัดให้มีสมรรถภาพเข้มแข็งเหมาะสมกับสภาพที่เราจะต้องป้องกัน
เขตแดนชายฝั่งของประเทศ นอกจากนั้นยังต้องการยกมาตรฐานการศึกษาของบุคคล
ซึ่งจะเข้ามาเป็นทหาร ซึ่งแต่เดิมมาใช้วุฒิการศึกษาแค่ประถม ๓ ปัจจุบันประถม ๘
ก็ยังไม่เพียงพอ อยากรู้ให้มีความรู้สูงกวานั้น และสมัครใจที่จะเอาการ เป็นทหาร เป็น
อาชีพ เพื่อจะได้มีความต่อเนื่องในด้านการให้ความรู้ การฝึกหัดให้โดยลทำให้ไม่
สิ้นเปลืองงบประมาณมาก อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็ไม่สึกหรือ เพราะผู้ไช้รู้จักใช้และบำรุงรักษา
ส่วนทางด้านการบริหารภายในกองทัพเรือ ก็จะจัดให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น
และจะพยายามนำเอาระบบต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ เพราะทัพเรือในขณะนั้นมีลักษณะ
ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ร่วมอำนาจไว้ที่บุคคลเพียงคนเดียวคือ พลเรือเอก สินธุ์ กมลนาวิน
นอกจากนั้นนายทหารเรือก็บคณะภูชาติยังประสงค์จะนำเอาความคิดของนายปรีดี
พนมยงค์ ซึ่งเคยมีโครงการให้ทัพเรือเป็นทบวงการนาวิโดยให้กองทัพเรือดำเนินการ

ควบคุมในด้านอื่น ๆ นอกจากการทหารควย เช่น การทำเรือ เพราะทำให้กองทัพเรือเป็นกองทัพที่ค่าใช้จ่ายทั้งในยามสงครามและยามสงบอย่างแท้จริง

อุดมการณ์ของคณะผู้ก่อการกบฏแมนฮัตตัน มีความต้องการให้คนหนุ่มที่มีความสามารถเข้าร่วมในการบริหารประเทศ เพื่อจะได้นำเอาความคิดอ่านที่ทันสมัยเข้ามาปรับปรุงกิจการบ้านเมืองให้ก้าวหน้าขึ้น แต่ทางด้านการเมืองมิได้มีอุดมการณ์เปลี่ยนไปแต่ประการใด ยังคงต้องการให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดำเนินการปกครองตามรัฐธรรมนูญซึ่งจะต้องเป็นไปในแบบที่เข้ากับลักษณะของสังคมไทย มิใช่นำมาอย่างโรกิโออย่างนั้น จะต้องมี การคิดเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้เหมาะสมควย ฝ่ายรัฐบาลก็ต้องการจัดความไม่ซื่อสัตย์สุจริต การฉ้อราษฎร์บังหลวงให้เหลือน้อยที่สุด ขจัดระบบพรรคพวกต่าง ๆ เหล่านี้ ออกไปจากวงการของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

3.3. การก่อการ

3.3.1. คณะผู้กระทำการ

3.3.2. แผนการกบฏ

3.3.1 คณะผู้กระทำการ เท่าที่ทราบกันโดยทั่วไปตามแถลงการณ์ของรัฐบาลว่า กบฏแมนฮัตตันเกิดขึ้นโดยการกระทำของทหารเรือกลุ่มน้อย การที่รัฐบาลต้องออกแถลงการณ์เช่นนั้นก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพทางการปกครอง และความสามัคคีภายในประเทศเนื่องด้วยเหตุที่ว่า ถ้าจะมีการจับกุมกวาดล้างกันจริง ๆ แล้ว ก็จะทำให้กระทบกระเทือนฐานะของรัฐบาลในขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง เพราะคณะผู้ทำการมิใช่มีเฉพาะทหารเรือกลุ่มน้อยเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินการที่มีทั้งฝ่ายทหารเรือ ทหารบก ทหารอากาศ และพลเรือน รวมกันควย

๑ จากการศึกษา นาวาตรีมนัส จารุกา ผู้นำคนหนึ่งของกบฏแมนฮัตตัน สัมภาษณ์โดยผู้เขียน

ฝ่ายทหารเรือ มีผู้นำสำคัญคือ

1. พลเรือตรีทหาร ข้าหิรัญ นายทหารนอกราชการ อดีตผู้บังคับการกรมนาวิกโยธิน
2. นาวาเอก อานนท์ ปุณฺทริกาภา ผู้บังคับการกองสำรองเรือรบ
3. นาวาตรีมนัส จารุภา ผู้บังคับการเรือรบหลวงรัตนโกสินทร์
4. นาวาตรี ประกาย พุทธารี สังกัดกรมนาวิกโยธิน
5. นาวาตรี สุภัทร ตันตยาภรณ์ สังกัดกรมนาวิกโยธิน

นอกจากนี้ก็เป็นทหารชั้นผู้น้อย

ความคิดในการกบฏครั้งนี้ เริ่มจากฝ่ายทหารเรือ โดยการปรึกษากันระหว่าง นาวาเอกอานนท์ ปุณฺทริกาภา กับนาวาตรีมนัส จารุภา และจากนั้นก็ได้นำแผนการนี้ไปปรึกษา พลเรือตรี ทหาร ข้าหิรัญ ซึ่งขณะนั้นพ้นจากการรับราชการทหารแล้ว โดยถูกกล่าวหาว่าเป็น บุคคลหนึ่งในคณะผู้นำของกบฏวังหลวงเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 และหลังจากนั้นก็ มีการกำหนดแผนงานและขยายวงหาพรรคพวกออกไปอีก โดยเหตุที่นาวาเอกอานนท์ ปุณฺทริกาภา ในขณะที่อยู่ในตำแหน่งสูงทางกองทัพเรือ นาวาตรีมนัส จารุภา จึงเป็นผู้ที่อยู่ในระดับกลางสำหรับการชักชวนและประสานงาน ผู้ที่จะเข้าร่วมงานในระดับชั้นที่ต่ำลงมา เชื่อมกับนาวาเอกอานนท์ อีกคนหนึ่ง สายงานจึงได้ขยายไปถึงพวกทหารอาวุโสชั้นน้อย ทั้งในกองทัพเรือ กองทัพบก กองทัพ อากาศ ตลอดจนพลเรือนที่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน สำหรับทางฝ่ายทหารบกได้กำลังของทั้ง บางหน่วยในพระนครธนบุรี และหน่วยทหารบกเพชรบุรี ราชบุรี เข้าร่วมด้วย โดยจะเห็นได้จากการเดินทัพเข้ามาถึงเร็วกว่าปกติของกองทัพทั้ง 2 จนกระทั่ง พลเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องมีคำสั่งให้หยุดการเคลื่อนกำลังเพื่อรอกองทัพด้านอื่นๆก่อน

ส่วนทางด้านพลเรือน ก็รวบรวมได้ถึง 300 คน และนำมาฝึกเฉพาะงานใช้อาวุธ เพื่อปฏิบัติการในท้องที่จังหวัดพระนครก่อนฝ่ายทหารเรือจะมารักษาการณ์

กำลังทางฝ่ายต่างๆที่คณะกบฏคาดหมายว่าหามาได้ นี้ จะเห็นว่าเป็นกำลังที่จะต้องทำการติดต่อกัน โดยนายทหารที่มีชั้นยศระดับกลางๆทั้งสิ้น มิได้มีผู้บังคับบัญชาชั้นสูงเข้าร่วมด้วยเลย เพราะฉะนั้น การให้คำมั่นในการเข้าร่วมงานย่อมจะไม่ให้ความแน่นอนเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากความล้มเหลว

ของการกบฏครั้งนี้ โดยที่กองกำลังต่างๆมิได้เข้าปฏิบัติการตามที่ตกลงกันไว้นั้นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซัดกำลังสนับสนุนจากนาวิกโยธิน ซึ่งกำหนดให้พลเรือตรี ทหาร ข้าหิรัญ เป็นผู้นำนาวิกโยธินออกจากที่ตั้งมิได้มาปรากฏตัวตามแผนอีกทั้งกองทัพบก เพชรบุรี ราชบุรีก็คงถูกยับยั้งการปฏิบัติการลงอย่างง่ายดายโดยกำลังของฝ่ายทหารเรือ(หน่วยนาวิกโยธิน) ซึ่งออกไปสกัดกั้นการลำเลียงพลของหน่วยทหารทั้ง 2 ไว้ได้ที่ท่าข้าม จังหวัดนครชัยศรี ทหารเรือหน่วยดังกล่าวปฏิบัติงานภายใต้คำสั่งบังคับบัญชาของพลเรือเอก สินธุ์ กมลนาวิน ทั้งนี้อาจทำให้เห็นได้ว่า ความความยินยอมพร้อมใจในการร่วมมือก่อการกบฏครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นการตกลงที่ยังมิได้มีการตัดสินใจที่แน่นอนจากผู้ร่วมงานบางกลุ่ม พวกที่ทำการต่อสู้ขณะเกิดกบฏ ก็เท่ากับเป็นการต่อสู้เพื่อป้องกันตนเองเมื่อถูกทำร้าย มากกว่าจะต่อสู้เพื่อให้ได้ชัยชนะ

3.3.2 การวางแผนกบฏของกลุ่มเรือหัวเองว่าคณะกษัตริ

ก่อนการกบฏแผนยึดคืน คณะกษัตริได้เคยมีการวางแผนจะลงมือกระทำการกอนหนานั้นมาแล้วถึง 5 ครั้ง¹ แต่กลับเหลวลงก่อนปฏิบัติการ ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาว่า "ในการนี้ได้มีการประชุมวางแผนและฝึกซ้อมการเข้ายึดสถานที่ตั้งรัฐบาล เตรียมรอโอกาสที่จะลงมือปฏิบัติการอยู่ ได้มีการเลื่อนกำหนดการลงมือหลายครั้ง"² ดังปรากฏลำดับของการวางแผนปฏิบัติการดังนี้

ครั้งที่ 1 มีแผนดำเนินการในวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นวันสังหารไปราชการสงคราม ณ ประเทศเกาหลีครั้งแรกที่บริเวณที่เรือคลองเตย โดยมีแผนจะเข้าควบคุมตัวนายกรัฐมนตรี และบรรดาผู้มีอำนาจสั่งการในกำลังทัพทั้ง 3 และตำรวจในระหว่างกระทำพิธี โดยจะปฏิบัติการร่วมกับกำลังทางค่านริมน้ำจากเรือรบซึ่งจอดเทียบท่าอยู่ในบริเวณนั้น ถ้าแผนการนี้สำเร็จก็นำตัวผู้ที่จับกุมได้ไปควบคุมไว้ที่กองบัญชาการทหารเรือ และกำลังทหารนาวิกโยธิน ซึ่งประจำอยู่ ณ กองบัญชาการก็จะเคลื่อนออกปฏิบัติการตามจุดต่างๆประสานกับหน่วยนาวิกโยธินที่จะเคลื่อนมาจากฝั่งธนบุรี ฝ่ายวิหิต 2 ร.น.ก็จะออกอากาศคำสั่งห้ามหน่วยทหารบางหน่วยเคลื่อน

1 จากการสัมภาษณ์ นาวาตรีมนตรี จารุกุล หน้าที่หนึ่งของคณะกษัตริสัมภาษณ์โดยผู้เขียน ประกอบกับ มนัส จารุกุล, เรืองเคมี, หน้า 132-153
 2 คำพิพากษาศาลฎีกา, คดีกบฏภายในราชอาณาจักร, 31 สิงหาคม พ.ศ. 2514

ย้ายกำลังออกจากที่ตั้ง ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้แผนการล้มลอร์ดลงได้โดยง่าย แต่แล้วก็ไม้อาจปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนได้เนื่องจาก นาวาตรีประกาย พุทธาวี ผู้ที่มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับกำลัง นาวิกโยธินแจ้งว่าไม่สามารถนำกำลังนาวิกโยธินที่ 4 และ 5 ทางด่านธนบุรีออกมาได้จึงทำให้ต้องระงับปฏิบัติการต่างๆลงไว้ก่อน

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2493 อันเป็นวันกำหนดแข่งขันรักบี้ฟุตบอลระหว่างทีม กองทัพบกกับกองทัพเรือที่สนามกรีฑาแห่งชาติ ซึ่งถือว่าเป็นการแข่งขันนัดสำคัญผู้ใหญ่ในบรรดากองทัพทั้ง 3 ได้รับความเสียหาย และโดยปกติจะต้องไปกันอย่างคึกคัก แต่ต้องระงับไปเช่นกันโดยเหตุว่ามีการเคลื่อนไหวของฝ่ายตำรวจอย่างมากในวันนั้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะระแคะระคายเหตุการณ์ก็เป็นได้ ถ้าปฏิบัติการไปก็อาจไม่สำเร็จตามความมุ่งหมายเพราะประการหนึ่ง บรรดาผู้ใหญ่ที่รู้ล่วงหน้าก็จะไม่ปรากฏตัว และอีกประการหนึ่งอาจจะเกิดการปะทะกันขึ้นได้ซึ่งมิใช่เจตนาของผู้ก่อการ

ครั้งที่ 3 แผนการเกณฑ์ญาติถูกกำหนดขึ้นอีกเมื่อต้นปี พ.ศ. 2494 วันเวลาใดไม่ปรากฏแน่ชัด โรงเรียนเสนาธิการทหารบกกำหนดจะทำพิธีแจกเข็มเสนาธิปไตย และประกาศนียบัตร ณ ห้องประชุมกระทรวงกลาโหม จอมพลแปลก พิบูลสงครามในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จะเป็นประธานในพิธี อนึ่งเนื่องจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบกนี้ได้รับแต่เฉพาะนายทหารในสังกัดกองทัพบกแต่ส่วนเดียว แต่ยังรับปากนายทหารอากาศ นายตำรวจ และนายทหารเรือเหล่าพรตนาวิกโยธินเข้าร่วมเรียนด้วย เพราะฉะนั้นผู้บัญชาการของทั้ง 3 เหล่าทัพและตำรวจก็จะต้องมาร่วมในพิธีเช่นกัน แผนการนี้เนื่องจากมีเวลาเตรียมตัวล่วงหน้าจึงได้มีการจัดเตรียมทุกอย่างพร้อม แม้กระทั่งการให้สิ่งเกตุระหว่างพวกตนเองด้วยปลอกแขนสีแดงคั้งนี้เป็นต้น ส่วนในด้านการควบคุมตัว แยกการปฏิบัติออกเป็น 3 สายคือ

1. การควบคุมตัวภายในกระทรวงกลาโหม มอบให้เป็นหน้าที่ของสายงานฝ่ายทหารบก
2. การปลดอาวุธหน่วยทหารรักษาการณ์หน้ากระทรวงกลาโหม จะใช้กำลังทหารเรือจากกองเรือรบ
3. สายงานฝ่ายทหารบกอีกส่วนหนึ่งจะเคลื่อนกำลังจากร.พัน 1 รักษาพระองค์เข้าครองพื้นที่รอบๆกระทรวงกลาโหม

แต่แผนการครั้งนี้ก็ต้องระงับลงอีก เนื่องจากกำลังฝ่ายกองทัพกบฏที่จะเข้าปฏิบัติ
งานในกระทรวงกลาโหมไม่พร้อม

ครั้งที่ ๔ ระหว่างเดือนเมษายน และพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ทางราชการจัด
ส่งกำลังทหารไปประเทศเกาหลีเป็นครั้งที่ ๓ โดยจัดทำพิธีที่ท่าเรือคลองเตยอีก โดย
ทางราชการจะจัดเรือรบหลวงอุทองเป็นพาหนะมารับทหารไปถายลงเรือใหญ่ที่เกาะสีชัง
ทางคณะผู้ก่อการทราบกำหนดการอย่างกระชั้นชิดทำให้การเตรียมการไม่สามารถทำได้
ทันเวลาที่เพราะทางการทหารเรือเพิ่งปลดปล่อยทหารเรือกองสัญญาซึ่งเป็นกำลังสำคัญ
และมีที่ตั้งใกล้จุดปฏิบัติการที่สุดออกไป ซึ่งในคราวนี้ถ้าทราบถึงกำหนดการล่วงหน้า
ฝ่ายผู้ก่อการมีทางกระทำสำเร็จ ควญเหตุจากการส่งคนไปสังเกตการณ์ของผู้
ก่อการ ปรากฏว่าคนสำคัญในวงราชการทุกคนต่างก็มารวมในพิธีนี้ และไต่ลงไปที่ของ
เรือรบหลวงอุทองด้วย ซึ่งถ้าได้ทำการในวันนี้ก็ย่อมจะสำเร็จลงได้โดยง่าย แต่การ
ส่งทหารคราวนี้ทางการปิดข่าวทางคณะผู้ก่อการจึงต้องเลื่อนกำหนดออกไปอีก

ครั้งที่ ๕ ในระยะหลังนี้การกระทบกระทั่งระหว่างฝ่ายทหารเรือและตำรวจมีบ่อย
ครั้งขึ้นทำให้บุคคลบางคนในคณะผู้ก่อการถูกตำรวจสงสัยและสกรอยตาม เช่น นาวาเอก
อานนท์ ปุณฺธิรภิกษา ผู้ได้รับหน้าที่มอบหมายให้ ทำหน้าที่ผู้บังคับบัญชาหมู่รบซึ่งเป็นฝ่าย
รักษาการณ์ของเรือรบเตรียมพร้อม ซึ่งทำให้ต้องเพิ่มความระมัดระวังตัวในการปฏิบัติ
การยิ่งขึ้น และก็ได้โอกาสเริ่มแผนดำเนินการอีกครั้งโดยกำหนดเอาวันที่ ๒๖ มิถุนายน
๒๔๕๔ ซึ่งเป็นวันประชุมนายทหารชั้นผู้ใหญ่เกี่ยวกับการป้องกันราชอาณาจักร ณ ทำเนียบ
รัฐบาล โดยได้มีการวางแผนพร้อม ทั้งทางด้านอาวุธ พาหนะ การลำเลียงอาหาร การ
จัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการจัดแผนงานที่จะปฏิบัติโดยแยกสายงานออกเป็น ๔ หน่วย

๑. จะเข้าลอมทำเนียบ และเข้าควบคุมตัวผู้มีอำนาจสั่งการของทั้ง ๓
กองทัพใช้กำลังจากฝ่ายพลเรือน ซึ่งได้จัดเตรียมและฝึกหัดไว้

๒. กำลังจากหมู่รบกองเรือรบ เป็นหน่วยที่จะเข้าจู่โจมวังปารุสก์วัน
ทำลายกำลังของฝ่ายตำรวจโดยทำให้รถเกราะเสียสมรรถภาพในการเคลื่อนตัว และ
ในการยิง

๓. หน่วยกำลังนาวิกโยธินที่ ๔ และ ๕ จากคานชนบุรีจะเคลื่อนเข้าสมทบกับหน่วยที่ ๑ และ ๒ ทำการปิดพื้นที่ประสานกับหน่วยที่ ๔

๔. อันได้แก่หน่วยนาวิกโยธิน และกำลังรถถังสายพานของกองสตั๊นท์ยานทหารเรือ แต่แล้วก็ต้องสั่งการปฏิบัติงานลง เนื่องจากกำลังทางคานนาวิกโยธิน ๔ และที่ ๕ ไม่สามารถเคลื่อนกำลังได้

ความล้มเหลวของการปฏิบัติงานครั้งนี้เอง เป็นเหตุใหญ่ของการต้องเร่งลงมือทำการให้เร็วขึ้นอีกด้วยเหตุนั้นความล้มเหลวที่ข้าพเจ้าจะปิดไม่อยู่เสียแล้ว และถ้าปล่อยให้เนิ่นนานออกไปอีกกำลังฝ่ายต่าง ๆ ที่รวบรวมได้เป็นปีกแฉกแล้วในตอนแรก ซึ่งถ้าปฏิบัติงานจริง ๆ จะทำให้มีกำลังเหนือฝ่ายรัฐบาล เริ่มระส่ำระสายและแตกแยก เพราะความเสียหายจากการล้มเหลวของแผนการถึง ๕ ครั้ง ดังนั้นผู้ก่อการจึงต้องกระทำการแบบจู่โจมขึ้น ถัดจากความล้มเหลวในครั้งที่ ๕ เพียง ๒ วัน คือในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยที่คณะกษัตริย์โคตรราชถึงกำหนดที่ทางราชการจะประกอบพิธีมอบเรือขุดถนนยึดพื้นที่พระราชวังดุสิต แต่ไม่ทราบรายละเอียดจึงได้มอบหมายให้พล-

เรือนผู้รวมงานเข้าไปสืบจากสภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นผู้เป็นเจ้าภาพดำเนินการนี้ก็ได้รายนามผู้ได้รับเชิญมาโดยละเอียด ซึ่งรายนามเหล่านั้นมีทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และบุคคลสำคัญทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน รวมทั้งบรรดาทูตานุทูตต่าง ๆ ด้วย ประกอบกับการสืบทราบมาว่ากองทัพบกบางกองพันในเขตพระนครจะทำการปลดปล่อยทหารก่อนกำหนด ๒ วัน คือจะปลดในวันที่ ๒๔ มิถุนายน

จากการพิจารณากระแสข่าวทั้ง ๒ ประการว่ามีผลดี และผลเสียที่จะมาสนับสนุนหรือระงับการปฏิบัติการในวันที่ ๒๔ นี้^๒

^๑ จากการสัมภาษณ์ นาวาตรี มนต์ จารุกา ผู้นำคนหนึ่งของคณะกษัตริย์ สัมภาษณ์โดยผู้เขียน

^๒ มนต์ จารุกา, เรื่องเดิม, หน้า ๑๖๑-๑๖๔

ทางความผิด

ก. การปลดทหารของทัพบกบางหน่วย ก่อนกำหนดยอมทำให้กำลังของฝ่ายรัฐบาลค่อยไปทีละน้อยก็คิดว่าจะรวบรวมกันคิด ก็คิดว่าจะต้องใช้เวลาอย่างน้อย ๓ ชั่วโมง จึงจะเคลื่อนได้ มีอยู่ที่แต่หน่วยรถเกราะตำรวจเท่านั้นที่จะเคลื่อนได้รวดเร็ว ซึ่งฝ่ายกอกกญยอมได้เปรียบเนื่องจากมีกำลังนาวิกโยธินเป็นกำลังหลักในการรบฏครั้งนี้นับตามอัตราเพราะยังมีได้ทำการปลดพลอยทหาร และยังได้รับการสนับสนุนจากกำลังทัพบก เพชรบุรี ราชบุรี และหน่วยอื่น ๆ ในพระนครเอง ซึ่งได้คิดตอกตกลงกันไว้แล้ว

ข. เนื่องจาก นาวาเอกอานนท์ ได้รับหน้าที่ให้เป็นผู้จัดสถานที่ ในงานพิธีนี้ อีกทั้งยังมีอำนาจสั่งการในพื้นที่ ๆ จะกระทำพิธีซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินงานเป็นอย่างดี

ทางความขอเสีย

ก. เนื่องจากพิธีมอบเรือดังกล่าว เป็นพิธีฝ่ายพลเรือนจึงเกรงว่าผู้ใหญ่อยุ่ฝ่ายทหารจะมาน้อยคน แผนการอาจไม่บรรลุเป้าหมาย

ข. ถ้าเกิดเหตุพลาดพลังอาจกระทบกระเทือนถึงสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ คุ้มเหตุว่าในพิธีจะมีทูตจากประเทศต่าง ๆ มาร่วมด้วยมากมาย

แต่อย่างไรก็ตาม ทางคณะผู้ก่อการกบฏก็ต้องลงมือปฏิบัติการในวันที่กำหนด เพราะเหตุว่าถูกบีบบังคับจากสถานการณ์รอบด้านทั้งทางความลับที่รั่วไหล กำลังใจของผู้ปฏิบัติงานที่เลวลงทุกขณะ สถานการณ์ทางด้านกำลัง เมื่อพิจารณาแล้วฝ่ายกอกการจะมีกำลังเหนือกว่ารัฐบาลในการที่จะปฏิบัติงานทางด้านภายในกรุงเทพฯ ซึ่งได้แก่ กำลังนาวิกโยธิน และทหารหัวเมือง ซึ่งจะทำให้สามารถบีบบังคับรัฐบาลให้ยอมจำนนได้โดยง่าย บุคคลที่ก่อการจะควบคุมตัวนั้นไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ได้เท่าไรก็เสียเท่านั้น ขอสำคัญอยู่ที่การเคลื่อนกำลังออกไปยึดพื้นที่ให้ได้ตามจุดต่าง ๆ ที่จะได้กำหนดไว้ในแผน

ทางด้านทหารบก ก็พอที่จะให้ความสะดวกแก่บุคคลเหล่านั้นได้โดยมิให้ได้รับอันตรายแต่ประการใด เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นบริเวณรักษาการณ์ของทหารเรือเอง

^๑ คำพิพากษาศาลฎีกา (๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔), เรื่องเดิม

หลังจากมีการตกลงจะทำการในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ก็ได้มีการวางแผนงาน โดยแยกปฏิบัติ
ประสานงานกันเป็น ๕ สายคือ

๑. การควบคุมตัวจะควบคุมเฉพาะพลแปลก พิบูลสงคราม เพียงผู้เดียว ไปกักขังไว้ใน
เรือนหลวงศรีอยุธยาเพื่อเป็นตัวประกันในการบีบบังคับรัฐบาล และเมื่อนำตัวจอมพลแปลก
พิบูลสงคราม มาได้แล้ว ก็จะนำเรือนหลวงศรีอยุธยาผ่านสะพานพุทธยอดฟ้า ออกไปยังบริเวณ
ที่จอดเรือนทหารกรมสรรพาวุธบางนา และจัดการรวบรวมกำลังเรือน ณ ที่นั้น และทำการ
ติดต่อกับกองสัญญาณอันถือเป็นกองสื่อสารของฝ่ายคณะราษฎรและเป็นที่ตั้งกองบัญชาการชั่วคราว
ด้วย เพราะมีเครื่องมือทางการสื่อสารอยู่พร้อม การจับตัวจอมพล แปลก พิบูลสงคราม
เป็นหน้าที่ของ นาวาตรี มนต์ จารุกา

๒. การปฏิบัติการบนบก จะมีการควบคุมตัวบุคคลสำคัญอื่น ๆ ด้วย โดยควบคุมรวมกัน
ไว้รอให้เรือศรีอยุธยาผ่านออกไปถึงบางนา ก่อน หลังจากนั้นให้ลำเลียงเอาไว้กักตัวไว้ชั่ว
ระยะหนึ่งทั้งนี้ยกเว้นนายทหารเรือชั้นผู้ใหญ่ และบรรดาทูตานุทูตให้ปล่อยตัวไป การส่งกำลัง
เข้ายึดโรงไฟฟ้า - โทรศัพท์กลางวัดเลียบเพื่อควบคุมการปิดเปิดสะพานพุทธยอดฟ้า การลำ
เลียงกำลังทหารนาวิกโยธินที่ ๔ และ ๕ ข้ามฟากจากธนบุรีมาฝั่งพระนคร และการติดต่อให้
หน่วยกำลังนาวิกโยธินทางคานกองสัญญาณเคลื่อนตัว อยู่ในสายงานหน้าที่ของนาวาเอก อานนท์
ปูลศรีกาภา

๓. การเคลื่อนกำลังนาวิกโยธิน และหน่วยอื่นทางคานจังหวัดธนบุรี อยู่ในสายงานของ
นาวาตรีประกาย พุทธารี โดยรวมมือกับพลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ เพื่อนำกำลังนาวิกโยธินออก
จากที่ตั้ง โดยจะอาศัยอิทธิพลของพลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ ซึ่งเคยเป็นผู้บังคับการกรมนาวิก-
โยธิน ให้เป็นที่ยำเกรงแก่ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาหน่วยนาวิกโยธินในขณะนั้นอันจะทำให้การนำ
กำลังออกมาใช้สะดวกขึ้น

๑ จากการศึกษา นาวาตรี มนต์ จารุกา

๕. การเคลื่อนกำลังทางคานกงสัญญาทหารเรือ การติดต่อหน่วยทหารเรือ
อื่น ๆ นอกเขตจังหวัดพระนคร การติดต่อหน่วยพลเรือนและทหารอากาศ ตลอดจนการออก
อากาศที่สถานีวิทยุ ๒ ร.น. อยู่ในสายงานของ นาวาตรี สุภัทร ตันตยาภรณ์
๖.๕.๕ การติดต่อประสานงานกับหน่วยทหารบกภายในจังหวัดพระนครบางหน่วย และ
หน่วยทหารบกต่างจังหวัด พันตรี วีระศักดิ์ มัชฌิทร เป็นหัวหน้าสายปฏิบัติงานร่วมกับ
สายงานของนาวาตรี สุภัทร ตันตยาภรณ์

ตามแผนการดำเนินงาน นาวาตรีมนัส จารุภา จะนำเรือศรีอยุธยาและเรือรบอื่น
ออกไปอยู่นอกทะเลทำการปิดอ่าวไว้ นอกจากนั้นก็ทำการปิดกั้นทางรถไฟสายใต้ ที่
บริเวณจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กำลังนาวิกโยธินที่ ๔-๕ จะใช้กำลังหลักของฝ่าย
คณะภูษาคี โดยจะใช้กำลังนี้ยึดครองพื้นที่ตามแผนที่ได้วางไว้ ผ่านจุดต่าง ๆ คือ
สะพานบางลำภู สะพานวันชาติ สะพานผานฟ้า สะพานขาว สะพานยมราช ติดต่อกับ
กำลังจากกองสัญญาทหารเรือที่จะเคลื่อนตัวมาทางประตูน้ำสระปทุม เขาถนนเพชรบุรี
สำหรับงานคานนี้ เป็นเทคนิคทหารราบจึงเป็นหน้าที่ของ นาวาตรี ประกาย พุทธาวี
กับนาวาตรี สุภัทร ตันตยาภรณ์ เพราะทั้ง ๒ เป็นนาวิกโยธินซึ่งถ้าเป็นไปตามแผน
ก็จะแบ่งเขตจังหวัดพระนครออกก็เป็น ๒ ส่วนและจะเข้าเจรจาอย่างสันติวิธีกับหน่วย
ทหารบกภายในเขตที่เขาควบคุมไว้ สถานีตำรวจต่าง ๆ ก็จะขอให้ปลดอาวุธหนัก คงให้
มีแต่อาวุธเบา เพื่อรักษาความสงบภายในท้องที่เท่านั้น โดยที่ฝ่ายคณะภูษาคีได้
ประมาณดูแล้วว่าถ้าได้มีการประสานกำลังกับกำลังของทหารบกบางหน่วยในพระนคร
และหน่วยทหารหัวเมืองที่จะเคลื่อนเข้ามาจะทำให้ฝ่ายคณะภูษาคีมีกำลังเหนือกว่า
ฝ่ายรัฐบาลมากควรที่จะสามารถบังคับให้รัฐบาลยอมจำนนได้ แต่รัฐบาลยังไม่ยอม
จำนนฝ่ายคณะภูษาคีก็จะทำการปิดอ่าวและปิดกั้นภาคใต้ที่ประจวบคีรีขันธ์ตั้งที่กล่าว
มาแล้ว และจะจัดตั้งรัฐบาลภาคใต้ขึ้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นบังคับรัฐบาลต่อไป

จากการสัมภาษณ์ นาวาตรี มนัส จารุภา

3.4. เหตุการณ์ยกย่อง 29 มิถุนายน 2494

วันที่ 29 มิถุนายน 2494 เวลา 15.00 น. เป็นวันเวลาที่ทางราชการได้กำหนดให้ประกอบพิธีรับมอบเรือขุดสันดอนแมนฮัตตัน ซึ่งทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกาโดยองค์การ อี.ซี.เอ.² (Economic Cooperation Administration) เป็นผู้มอบให้ รัฐบาลไทย พิธีรับมอบครั้งนี้ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นประธานและผู้รับมอบฝ่ายไทย ส่วนฝ่ายสหรัฐนั้นผู้ที่มาร่วมพิธีหรือผู้มอบเรือให้ก็คือ นายวิลเลียม เทอเนอร์ ผู้ช่วยเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำไทย พิธีจัดให้มีขึ้น ณ ทหาราชาภิรมย์

เมื่อได้ประกอบพิธีรับมอบเรือเสร็จเรียบร้อยแล้ว จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ก็ได้รับเชิญให้ขึ้นชมเรือแมนฮัตตัน และในขณะนั้นเองก็ได้มีนายทหาร เรือกลุ่มหนึ่งนำโดย นาวาตรีมนัส จารุกา ผู้บังคับการเรือรบหลวงรัตนโกสินทร์³ ไ้ขึ้นกลบังกับให้จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ไปลงเรือเปิดหัวที่เตรียมไว้นำไปยังเรือรบหลวงศรีอยุธยา⁴ และเก็บตัวจอมพลแปลก ไว้ที่นั่น

¹ วารสารตำรวจ ฉบับพิเศษ, 15 กรกฎาคม 2494, หน้า 4

² องค์การ อี.ซี.เอ. (Economic Cooperation Administration) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2491 เป็นองค์การที่ขึ้นต่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในขั้นแรกก็เพื่อช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ในตะวันตกที่พ้นจากความเคียดแค้นอันเนื่องมาจากผลของสงคราม และในเดือนกันยายน 2493 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลไทยได้ตกลงทำสัญญากันให้ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากองค์การนี้

³ วารสารตำรวจ ฉบับพิเศษ, เรื่องเดิม, หน้า 54

⁴ ตลอดจนกระทั่งวันที่ 29 มิถุนายน 2494 เรือรบหลวงศรีอยุธยาซึ่งมีฐานะเป็นเรือขุดขณะนั้นทอดสมอลอยลำอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยาตอนสามเสนเรือขุดลำนี้กำลังจะถูกปลดจากร่างประจำการเพื่อเข้าซ่อม ตลอดเวลาที่เรือการปลดประจำการเพื่อเข้าซ่อมนี้คงอยู่ในความควบคุมดูแลของนายทหารชั้นนายเรือ 2 นาย คือเรือโทสอนชัย และเรือโทชอบ ศิริวัฒน์ ในขณะที่เรือขุดลำนี้ยังอยู่ในฐานะเป็นเรือไชรบไค้น มีนายนาวาเอก อานนท์ ปุณศรีรักษา เป็นผู้บังคับการเรือซึ่งได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกองสำรองเรือรบเมื่อเรือรบหลวงลำนี้อยู่ในสภาพใ้การไม่ได้แล้ว

งานชิ้นแรกของฝ่ายกบฏซึ่งเรียกตัวเองว่า "คณะกู้ชาติ" ก็คือการทำลายการกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยทำลายสถานที่ที่ออกอากาศแบบเดียวกับครึ่งกบฏวังหลวงเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๒ นอกจากนั้นยังเขาทำการยึดโรงไฟฟ้าและโทรศัพท์กลางไว้ด้วยเมื่อเวลาประมาณ ๑๘.๐๐ นาฬิกาของวันที่ ๒๙ มิถุนายน นั้นเอง เพื่อตัดการติดต่อและการกระจายเสียงของฝ่ายรัฐบาลลง ส่วนฝ่ายคณะกู้ชาตินั้นได้ทำการกระจายเสียงทางสถานีวิทยุ ๒ ระบุ. ซึ่งเป็นสถานีวิทยุของฝ่ายทหาร เรือภายในกองบัญชาการทหารเรือเอง ซึ่งสถานีวิทยุกระจายเสียง ๒ ระบุ. นี้ ได้ทำการส่งกระจายเสียงทันทีเมื่อได้ทำการจับกุมตัว จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ไปได้แล้วโดยออกประกาศคณะกู้ชาติเป็นลำดับไป ตั้งแต่ประกาศยึดอำนาจรัฐบาลขณะนั้นและคณะรัฐประหารพร้อมทั้งประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่แทนคณะรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ก็มีรายนามต่อไปนี้คือ

พระสารสาสน์ประพันธ์ เป็นนายกรัฐมนตรี

พลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ เป็นรองนายกรัฐมนตรี

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

พลเรือตรี ชลิต กุญแจมัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

พลโท ธิติ มั่นศิลป์สินาคโยธารักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

พร้อมกันนั้นก็ได้ประกาศปลด พลเอก ฉิน ชูหวัณ ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และแต่งตั้งหลวงวิระโยธา ดำรงตำแหน่งแทน ปลด พลอากาศเอก ฉิ่ง รณนภากาศ-ฤทธาคนี จากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารอากาศ และแต่งตั้งพลอากาศโทหลวง เทวฤทธิ์ พันลึกดำรงตำแหน่งแทน ปลดพลตำรวจเอกหลวงชาติตระการโกศล จากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ปลดพลโท สฤษดิ์ ชนระวัชต์ ออกจากตำแหน่งแม่ทัพที่ ๑ และแต่งตั้งพันเอก สมบูรณ์ สุนทรเวช ให้ดำรงตำแหน่งแทน นอกจากนั้นยังมีประกาศสำคัญของคณะกู้ชาติอีกฉบับหนึ่งได้ทำการแต่งตั้งผู้รักษาพระนครขึ้น ด้วยเหตุผลเพื่อให้การปฏิบัติการในค่าน

^๑ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับประจำวันี่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๔

^๒ จรรยา กุวานนท์, จอมพล, ชีวิตการต่อสู้ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม, (พระนครโรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๔๙๖), หน้า ๓๕๐

ที่จะรักษาความสงบเป็นไปด้วยดีหลังจากคณะกษัตริย์ได้อำนาจการปกครองไว้แล้ว
ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งในครั้งนั้นได้แก่

๑. พลโทหลวงวิระโยธา
๒. พลเรือตรี ชลิต กุญแจมธ
๓. พลโท กาจ กาจสงคราม
๔. พลอากาศโท หลวงเทวฤทธิ์พันธุ์
๕. พลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ
๖. นาวาเอก อานนท์ ปุณฺทริกาภา

ขณะที่คณะกษัตริย์กำลังดำเนินการอยู่นั้น ทางฝ่ายรัฐบาลก็ได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อ
แก้ไขสถานการณ์เช่นเดียวกัน โดยเหตุที่คณะกษัตริย์ได้ทำการจับกุมเฉพาะตัวนายกรัฐมนตรี
ไปเท่านั้น จึงทำให้จักรกลของคณะรัฐบาลยังคงดำเนินการได้ตามปกติโดยที่คณะรัฐมนตรี
ได้เปิดการประชุมควมขึ้นและได้มีมติให้รัฐบาลโอนอ่อนผ่อนตามคำเรียกร้องของคณะ
กษัตริย์แต่ประการใด และเพื่อให้การบริหารงานของรัฐบาลในขณะที่ขาดนายกรัฐมนตรี
เป็นไปได้ ที่ประชุมจึงมอบหมายให้นายวรการบัญชาซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงต่างประเทศ ทำหน้าที่แทนนายกรัฐมนตรี

ขณะเดียวกันถึงแม้ว่าฝ่ายคณะกษัตริย์จะทำลายการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุ
แห่งประเทศไทยเพื่อสกัดการกระจายเสียงของฝ่ายรัฐบาลแล้วก็ตามก็ไม่มีผลประการใด
เพราะฝ่ายรัฐบาลยังมีสถานีวิทยุอันจะเปิดใช้การได้ทันทีอยู่อีกถึง ๕ สถานี ได้แก่
สถานี ป.ณ. ๑ ของกรมไปรษณีย์ สถานีกรมรักษาดินแดน สถานีจเรสื่อสาร สถานีของ
กองทัพอากาศ และตำรวจ ซึ่งทางรัฐบาลได้ทำการออกแถลงการตอบโต้กับฝ่ายคณะ
กษัตริย์ และแถลงการณ์ให้ประชาชนรับทราบเหตุการณ์พร้อมกันทุกสถานี เมื่อเวลาประมาณ
๒๐.๓๘ น. หลังจากที่กำลังตำรวจเข้ายึดโรงไฟฟ้าและสถานีโทรศัพท์กลางคืนมาได้

^๑ จรูญ กุวานนท์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๒

ทั้งนี้ยอมแสดงถึงความเสียเปรียบของฝ่ายคณะราษฎร เพราะคณะราษฎรเริ่มส่งกระจายเสียงทางสถานีวิทยุ ๒ ร.น. ในขณะที่ไฟฟ้าดับ เพราะฝ่ายคณะราษฎรเองตัดการจ่ายกระแสไฟ ทำให้การส่งข่าวของคณะราษฎรขาดตอนไป และแม้ว่าทางคานรัฐบาลจะเข้ายึดโรงไฟฟ้าและเปิดการจ่ายกระแสไฟฟ้าแล้ว แต่ก็จำกัดเขตการจ่ายเฉพาะในย่านกลางกรุงเทพเท่านั้น แต่ในย่านของพวกกบฏทางคานธนบุรี ศาลาแดง ทางรัฐบาลมิได้เปิดกระแสไฟฟ้าให้ควมเกรงวาท่างฝ่ายกบฏอาจใช้ไฟฟ้าเป็นประโยชน์ในการก่อการได้

แถลงการณ์ต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาล กองทัพบก กองทัพอากาศ และตำรวจ ได้ทยอยกันออกอากาศอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่เป็นแถลงการณ์ และปฏิเสธแถลงการณ์ของฝ่ายคณะราษฎรที่ว่าฝ่ายรัฐบาลถูกบีบบังคับจนตลอดจนแถลงถึงการแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ เขาคำรงตำแหน่งและการปลดบุคคลในคณะรัฐบาลออกจากตำแหน่งของคณะราษฎรว่าไม่เป็นความจริง ทั้งขอให้ประชาชนตั้งอยู่ในความสงบและคอยรับฟังข่าวต่าง ๆ ทางสถานีวิทยุของฝ่ายรัฐบาลเท่านั้น

✓ ทางคานคณะราษฎร หลังจากได้มีการแต่งตั้งบุคคลต่าง ๆ เขาคำรงตำแหน่งแล้ว ก็ได้มีการประกาศกฎอัยการศึกโดยมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้ลงพระนามด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้ออกหมายล่าตัวทหาร เรือออกจากที่ตั้งได้โดยจะเห็นได้จากคำสั่งและคำเรียกรองหลังการประกาศกฎอัยการศึกทางสถานีวิทยุ ๒ ร.น. ไปยังทหาร เรือหน่วยต่าง ๆ ให้เดินทางเข้าพระนคร เพื่อจะสู้กับรัฐบาลแต่คำสั่งฝ่ายทหาร เรือหน่วยต่าง ๆ ยังไม่มีการเคลื่อนไหว เพราะเหตุความเคลือบแคลงในคำสั่งและตัวผู้สั่งการ ต่างก็รอฟังคำสั่งของผู้บัญชาการทหารเรือกันแทบทั้งสิ้น

^๑ หนังสือพิมพ์ไทย, ฉบับประจำวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

^๒ ไทยนอย, ๒๕ อดิคม, (พระนคร : ประมวลสาส์น, ๒๕๑๓), หน้า ๓๓๒

จากความคลุมเครือของเหตุการณ์ในขณะนั้นทางการตำรวจได้ออกข่าวในระยะต่อมาในวารสารตำรวจฉบับพิเศษเกี่ยวกับการวางกำลังของคณะกู้ชาติในขณะนั้น โดยกล่าวถึงกำลังคนต่าง ๆ นั้นแต่

๑. หน่วยนาวิกโยธิน น.ย. ๔ น.ย. ๕ และ ส.อ. (หน่วยต่อสู้อากาศยาน) ได้ถูกคณะกู้ชาติมีคำสั่งให้ไปประจำการยังจุดต่าง ๆ โดยรอบกองทัพเรือตั้งแต่บริเวณสะพานพุทธยอดฟ้าจนถึงบริเวณสวนอนันต์ตามแผนของกองทัพเรือเมื่อมีการจลาจลเกิดขึ้นแล้ว

๒. กำลังทางน้ำ ทหารเรือคณะกู้ชาติได้วางกำลังคนและอาวุธอย่างเข้มแข็งที่ทหารราชวัลลภ บรรดาเรือรบซึ่งอยู่ในลำนำเจ้าพระยาได้ชักขึงรบและหันปืนมาทางฝั่งพระนครทุกลำ เรือรบต่าง ๆ ที่อยู่ในระยะการต่อสู้ขณะนั้นได้แก่ เรือรบหลวงศรีอยุธยา เรือรบหลวงตราด เรือรบหลวงสุราษฎร์ เรือรบหลวงภูเก็ต และยังมีเรือเปิดหัวแล่นไปมา

๓. ทางด้านจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เชิงสะพานพุทธยอดฟ้าไปตามถนนประชาธิปไตยจนถึงสี่แยกบ้านแขกถนนอิสระภาพ มีกำลังทหารเรือคณะกู้ชาติหลายหน่วยรวมกัน และได้ส่งกำลังเข้ายึดสะพานพุทธยอดฟ้าและเรียงรายตามพื้นที่ตั้งแต่ปากคลองบางหลวงไปทางวัดกัลยา ภูมิจีน บริเวณป้อมวิชัยประสิทธิ์ ไปจนถึงกรมอู่ทหารเรือ

๔. ทหารเรือฝ่ายกองบัญชาการณนวิบูลย์ จัดได้ว่าเป็นกองกำลังแห่งใหญ่และได้มีการเคลื่อนไหวโดยการติดต่อสั่งการไปยังจุดต่าง ๆ ของฝ่ายกบฏ และยังคงส่งกำลังออกไปตามแนวถนนวิบูลย์ตั้งแต่ปากถนนสาทรใต้จนถึงถนนเพลินจิตต์ และได้ส่งกำลังทหารเรือส่วนหนึ่งเข้ารักษาการณ์ที่ท่าเรือคลองไทย

กำลังคนต่าง ๆ ของทหารเรือ ที่ทางการตำรวจแยกออกตั้งกล่าวว่ามีส่วนที่ใกล้เคียงความจริงอยู่มาก แต่ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการวางกำลังและอำนาจบังคับบัญชา กำลังเหล่านั้นยังผิดพลาด จากการสัมภาษณ์ นาวาตรีมนัส จารุกา ซึ่งรวม

อยู่ในคณะภูษาคิควายญูหนึ่ง ถึงกำลังคานต่าง ๆ เหล่านี้ประมวลไว้ว่า

๑. กำลังนาวิกโยธินที่ ๔ และ ๕ ตลอดจนหน่วยต่อสู้อากาศยานนั้น คณะภูษาคิควายมีแผนการจะใช้กำลังเหล่านี้เป็นกำลังหลักก็จริงแต่เมื่อถึง เวลาปฏิบัติการคณะภูษาคิควายไม่สามารถนำกำลังเหล่านี้ออกมาใช้ได้ แม้ในช่วงหลังของการยกยมนาวิกโยธินจะเคลื่อนกำลังออกมา แต่พลเรือเอกหลวง สิ้นธุ กมลนาวิน ใต้แยงอำนาจบังคับบัญชาไป มิให้หน่วยนาวิกโยธินเหล่านั้นยกพลขึ้นบกทางฝั่งพระนคร

๒. กำลังทางน้ำซึ่งเป็นกำลังจากกองเรือรบเป็นฝ่ายคณะภูษาคิควายจริงเพราะนาวาเอก อานนท์ ปุณฺทริกาภา สามารถออกคำสั่งต่อหมุรบของกองเรือรบได้ กำลังทางคานนี้ไม่ถือว่าเป็นกำลังหลัก แต่ที่ตองนำมาช่วยปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ก็เพราะการนำกำลังนาวิกโยธินมาโจมตีเหลือ ทำให้กองเรือหมุรบจากบรรดาเรือรบต่าง ๆ ขึ้นไปช่วยทางคานกองเรือรบ การที่นาวาเอกอานนท์สามารถสั่งการได้ก็เพราะตามปกติบรรดาเรือรบที่จอดอยู่ในบริเวณเหนือโรงไฟฟ้าขึ้นมาจะต้องผลัดเปลี่ยนส่งกำลังหมุรบขึ้นมารักษาการณ์ที่บริเวณกองเรือรบเป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้เป็นคำสั่งของกองเรือรบซึ่งได้ปฏิบัติมาตั้งแต่ระยะหลัง กรณีกฎ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒ นาวาเอก อานนท์ ปุณฺทริกาภา ตามปกติมีตำแหน่งหน้าที่โดยตรงเป็นผู้บังคับการกองดำรงค์เรือรบ แต่เนื่องด้วยพื้นที่รักษาการณ์ของหมุรบอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับกองดำรงค์เรือรบ นาวาเอก อานนท์ ปุณฺทริกาภา จึงได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ผู้บังคับบัญชาหมุรบอีกตำแหน่งหนึ่ง

๓. กำลังทางคานชนบุรี การ เรียงรายกำลังดังกล่าวมาแล้วนั้นมิได้อยู่ในอำนาจสั่งการของคณะภูษาคิควาย แต่กำลังเหล่านั้นเป็นกำลังที่ผู้บัญชาการทหารเรือ พลเรือเอก สิ้นธุ กมลนาวิน ส่งออกมาเพื่อรักษาพื้นที่ไว้เท่านั้น

๔. ทางฝ่ายกองสัญญาณ จากความฉวมเหลวของการนำกำลังคานอื่นออกมาช่วย นอกจากกำลังจากกองเรือรบ กำลังนาวิกโยธินทางกองสัญญาณจึงนับว่าเป็นกำลังสำคัญ ของคณะภูษาคิควายแท้จริง แต่กำลังทางคานนี้ก็ไม่อาจปฏิบัติการได้สำเร็จเนื่องจากการขาดการประสานงานกับนาวิกโยธินที่ ๔ และ ๕ จากคานชนบุรี

ความล้มเหลวของแผนการของฝ่ายคณะราษฎรเหล่านี้ขณะนั้นมีเพียงคณะราษฎรเท่านั้นที่รู้ดี จึงได้เปลี่ยนแปลงแผนเสียใหม่เพื่อป้องกันตนเองด้วยการออกอากาศคำปราศรัยของ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ซึ่งฝ่ายคณะราษฎรขอให้จอมพลแปลก พิบูลสงครามอ่านอัครเทพวใจ ขอความในคำปราศรัยฉบับนี้ได้มีการขอร้องไห้ทุกฝ่ายทั้งทหารบก ทหารอากาศและตำรวจให้รวมกันรักษาความสงบของบ้านเมืองโดยตั้งอยู่ในหน่วยที่ตั้งหน่วยทหารของตนและขอให้มีการเจรจาทกลงกันด้วยดีระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายกบฏ ซึ่งคำปราศรัยนี้ยังผลให้ฝ่ายรัฐบาลซึ่งใช้พระที่นั่งอนันตเป็นที่ตั้งบัญชาการได้มีแถลงการณ์ขอให้คณะราษฎรส่งผู้แทนพร้อมด้วยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม มาทำการปรึกษาหารือกับรัฐบาล ณ ทำเนียบรัฐบาลภายในเวลา ๒๔.๐๐ น. ของวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๔ แต่แถลงการณ์ดังกล่าวได้รับการปฏิเสธจากฝ่ายคณะราษฎรอันอ้างสนธิฐานไควว่า คณะราษฎรคิดว่าที่ทางรัฐบาลยังไม่จัดการใด ๆ ในขณะนั้นก็เพราะคณะราษฎรคุมตัวจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ไว้ ทั้งนี้คำแถลงการณ์ของคณะรัฐบาลอาจเป็นกวดงวให้โค้วจอมพล แปลก พิบูลสงคราม กัดบิ้นมาเสียก่อน คณะราษฎรจึงได้ยื่นข้อเสนอใหม่เมื่อเวลา ๒๓.๐๐ น. ให้คณะรัฐประหารกับนายवरการบัญชาเป็นฝ่ายไปพบคณะราษฎรที่กองเรือรบภายใน ๖ ชั่วโมง ซึ่งข้อเสนอนี้คณะรัฐบาลก็ไม่อาจปฏิบัติได้ ด้วยเหตุผลซึ่งอ้างสนธิฐานไควว่า คณะรัฐบาลและคณะรัฐประหารเองไม่ไว้วางใจทหารเรือ

จากการขาดความไว้วางใจกันนี้เองทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยิ่งเครียดขึ้นเพราะทุกฝ่ายไม่อาจปรับความเข้าใจกันได้ตั้งนั้นเมื่อเวลา ๒๒.๐๐ น. ฝ่ายรัฐบาลได้ประกาศกฎอัยการศึกและพร้อมกันนั้นก็ได้นำความกราบบังคมทูลผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพื่อให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เคลื่อนย้ายกำลังทหารบก ทหารอากาศเพื่อใช้ในการปราบจลาจลครั้งนี้ด้วย ด้วยเหตุที่กองการให้กำลังทหารเคลื่อนที่มาช่วยกำลังตำรวจในการปฏิบัติการในคานคอตาน เพราะฝ่ายรัฐบาลเองก็ไม่อาจแน

^๑ หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย, ฉบับประจำวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๔

ใจได้ว่าเหตุการณ์ข้างหน้าจะมีอะไรรุนแรงขึ้นหรือไม่ และตำรวจหน่วยเดียวอาจไม่สามารถรับเหตุการณ์ได้ ๒๓.๓๐ น. มีประกาศพระบรมราชโองการให้เคลื่อนกำลังทหาร เขาปฏิบัติภารกิจได้เพราะมีเหตุอันประหลาดใจว่าเกิดการจลาจลขึ้นภายในราชอาณาจักรแล้ว

หลังจากมีประกาศพระบรมราชโองการให้เคลื่อนกำลังทหาร เขาปฏิบัติภารกิจทางฝ่ายทหารบกได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวโดยเมื่อเวลา ๒๒.๕๕ น. ผู้บัญชาการทหารบก พลเอกฉัตร สุขวัฒณ์ ได้ออกประกาศให้ พลโทสุทัศน์ ชนระวิชต์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก เป็นผู้มียอำนาจสั่งทหารบกเขาทำการสู้รบใดก็ตามต้องการ ในเวลาเดียวกันคณะกษัตริย์ได้ประกาศยืนยันว่าตนจะไม่ยอมแพ้แก่รัฐบาล หลังจากนั้นเวลา ๒๒.๕๕ น. วิทยุกองทัพอากาศได้เรียกนายทหารอากาศเขาประจำการและยังไต่ถามคณะกษัตริย์นำตัวจอมพลแปลก พิบูลสงคราม มายังทำเนียบรัฐบาลภายในเวลา ๒๔.๐๐ น. ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน

เมื่อเวลาที่รัฐบาลกำหนดให้ฝ่ายกบฏนำตัวจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ส่งคืนมาถึง ได้มีการเจรจาดัดต่อกันระหว่างทหารเรือชั้นผู้ใหญ่ ได้แก่ พลเรือตรีประวิศ ศรีพิพัฒน์ กับพลเรือตรี แชน บัจจุสานนท์ ซึ่งมีใช้คณะกษัตริย์กับฝ่ายรัฐบาลแต่ไม่ได้อผลประการใด อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ได้เปิดโอกาสให้แกฝ่ายคณะกษัตริย์อีกโดยขยายระยะเวลาออกไปเพื่อให้ทำการปรานีประนอมกันใหม่ เวลา ๔.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีนายวรการบัญชาเป็นผู้อำนวยการแทนนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้เปิดประชุมขึ้นเพื่อหาทางนำเอาตัวจอมพลแปลก พิบูลสงคราม กลับมาเสียก่อนที่จะวินิจฉัยสั่งการในชั้นเด็ดขาดต่อไป โดยทางรัฐบาลจัดตั้งผู้แทนขึ้นเพื่อเปิดการเจรจากับฝ่ายกบฏโดยมีเงื่อนไขดังนี้

^๑ ไทยนอย, รุงโรจน์ ณ นคร, นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑ กับ ๓ ผู้นำปฏิวัติ, (พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร, ๒๕๐๒), หน้า ๔๖.

๑. ให้จัดส่งตัวจอมพลแปลก พิบูลสงคราม โดยทันที
๒. ให้ฝ่ายกบฏทั้งหมดที่ออกปฏิบัติการณ์รบนอกที่ตั้งวางอาวุธและกลับเข้าที่ตั้งตามปกติ
๓. ให้จับกุมและควบคุมตัวผู้ก่อการกบฏครั้งนี้มาส่งมอบให้ฝ่ายรัฐบาลทั้งหมด

ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้ง ๓ ประการนี้ รัฐบาลจะสั่งการโจมตีพร้อมกันทุกจุด ด้วยกำลังของทั้งกองทัพบก กองทัพอากาศ และตำรวจ ในเวลา ๐๔.๐๐ นาฬิกาของวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๔

และเพื่อเป็นการยืนยันว่าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ยังคงอยู่ฝ่ายรัฐบาลปัจจุบัน ทางรัฐบาลจึงจัดให้ทรงแถลงควพระองค์เองทางวิทยุรัฐบาลเมื่อเวลา ๑.๓๕ นาฬิกาว่าพระองค์มิได้ทรงลงพระนามใด ๆ ในการแต่งตั้งบุคคลที่คณะกษัตริย์ประกาศ

๐๒.๑๕ นาฬิกา คณะกษัตริย์โดยประกาศกองทัพเรือยืนยันถึงความจำเป็นที่จะต้องทำการคราวนี้ เพราะการบริหารงานที่เหลวแหลกของบรรดาบุคคลที่มีหน้าที่บริหารประเทศชาติซึ่งใช้อำนาจหน้าที่กอบโกยแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบกคซิมแห่งราษฎร แต่กให้การยืนยันว่าจะไม่ทำการปฏิบัติการณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากจะถูกโจมตีก่อนเท่านั้น

ครั้งถึงเวลา ๐๔.๐๐ นาฬิกา การเจรจาตามมติคณะรัฐมนตรีไม่ประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งเวลา ๐๔.๓๐ นาฬิกาของวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๘๔ การสู้รบจึงได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังโดยกองทัพบกภายใต้การอำนวยการของ พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์ กองทัพอากาศในความอำนวยการของพลอากาศเอก พัน รณนภากาศฤทธาคนี และกำลังตำรวจโดยพลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ ได้ร่วมกันทำการปราบปรามในจุดหมายเดียวกัน^๒

^๑ กองทัพบกทำการปราบกบฏครั้งนี้โดยแผนยุทธการที่ ๓ อันเป็นแผนการสู้รบเฉพาะหน้า เมื่อมีพระบรมราชโองการให้เคลื่อนกำลังและใช้กฎอัยการศึกเฉพาะที่แล้ว แผนการรบตัวผู้บังคับบัญชาทหารได้บังคับบัญชาที่จะปฏิบัติการณ์ให้เป็นไปตามแผน จุดที่จะทำการได้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้วในแผนยุทธการที่ ๓

^๒ วารสารตำรวจฉบับพิเศษ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๔

โดยฝ่ายทหารบกได้เริ่มโจมตีจากด้านพระนคร ขณะเดียวกันกองทัพอากาศก็เริ่มทิ้งระเบิดกรรมภู
ทหารเรือ และตำแหน่งคลังเชื้อเพลิงและพัสดุ การสู้รบในเวลานั้นแผ่ขยายไปอย่างกว้างขวาง
การเจรจาต่อรองยังคงดำเนินอยู่แต่ก็ไม่อาจตกลงกันได้จนกระทั่งเวลา 15.00 นาฬิกา เครื่อง
บินของกองทัพอากาศได้ทิ้งระเบิดเรือรบหลวงศรีอยุธยา จนกระทั่งไฟลุกไหม้ขึ้นและอัปปางลงใน
ที่สุด จอมพลแปลก พิบูลสงครามซึ่งถูกคุมตัวอยู่บริเวณใต้เรือกรรเชียงในสวนสาธารณะของ
เรือโทชอบ ศิริวัฒน์ และเรือโทมาโนช ทูมมานันท์ มาส่งขึ้นที่พระราชวังเดิมฝั่งธนบุรี

ทหารอากาศยังคงดำเนินการโจมตีต่อไปจนกระทั่งเวลา 17.00 นาฬิกา เรือรบหลวง
คำรณสินธุ์ ซึ่งทำหน้าที่คุ้มครองคลังน้ำมันอยู่บริเวณกรรมภูทหารเรือถูกระเบิดอัปปางลงอีกลำหนึ่ง

การต่อสู้ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป ณ บริเวณสะพานพุทธยอดฟ้า โดยการบุกของนาวิกโยธิน
ซึ่งเสริมกำลังโดยเรือเปิดหัวจำนวนหนึ่ง และอีกจำนวนหนึ่งซึ่งมุ่งที่ปากคลองหลอด เพื่อยึดสถานี
ตำรวจพระราชวังไว้เป็นจุดหมายคุ้มครองการลำเลียงพลขึ้นฝั่งที่โรงเรียนราชินี นาวิกโยธิน
หน่วยที่ 3 ยกพลขึ้นบกที่ท่าช้างวังหน้าภายใต้การสนับสนุนของปืนเรือรบหลวงตราดและเรือรบหลวง
ภูเก็ท

ทางกานกองทัพเรือ บริเวณถนนวิบูลย์ศรีปากถนนเพลินจิตได้มีการต่อสู้กันอย่างหนัก ทาง
ทหารเรือได้ใช้ปืนต่อสู้อากาศยานยิงรอดังตำรวจใช้การไม่ได้หลายคัน ขณะเดียวกันโรงเรียนทหาร
เรือบางนาได้ส่งกำลังส่วนหนึ่งเข้ายึดสถานีตำรวจพระโขนง และได้ลำเลียงกำลังมาทางน้ำ นำ
ขึ้นที่ท่าเรือคลองเต้มาเพิ่มเติมที่กองบัญชาการด้วย

จนกระทั่งเวลา 20.00 นาฬิกา การสู้รบจึงเบาบางลง ฝ่ายทหารบกและตำรวจสามารถ
ควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ ฝ่ายรัฐบาลจึงได้ส่ง พลตรีหม่อมหลวง ชาม กุญชร ณ อยุธยา กับพวก
ไปติดต่อกับฝ่ายกบฏ และในคืนวันที่ 30 มิถุนายน เวลา 23.00 น. พลเรือเอก สินธุ์ กมลนาวิน
ผู้บัญชาการทหารเรือได้นำจอมพลแปลก พิบูลสงคราม จากพระราชวังเดิม -

¹ ไทยน้อย (รุ่งโรจน์ ณ นคร), เรื่องเดิม, หน้า 341

(ซึ่งฝ่ายตำรวจสันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งกองบัญชาการชั่วคราวของฝ่ายกบฏ) มายังวังปารุสวัน
หลังจากนั้นได้มีการเจรจาหยุดยิงระหว่างฝ่ายทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และ
ตำรวจ โดยมติดณะรัฐมนตรี แต่การต่อสู้ก็ยังคงมีอยู่โดยประปรายทั่วไป กำลังฝ่ายรัฐบาล
จึงเริ่มออกปฏิบัติงานอีกครั้งเมื่อเวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา ของวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๙๔
โดยการเข้ายึดบริเวณกองสัญญาณทหารเรือ บริเวณโรงเรียนเตรียมนายเรือ กรมอุทธร-
เรือ สวนอนันต์อันเป็นที่ตั้งของกองกำลังนาวิกโยธินที่ ๔ และ ๕ กองต่อสู้อากาศยาน
กองทหารเรือหน่วยยานยนต์ กองเรือรบไว้ได้ ผู้นำของคณะผู้ชาติบางคนและทหารเรือบาง
ส่วนหลบหนีไป บางส่วนเข้ามาบดขยี้ยอมจำนนต่อรัฐบาล ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจได้จับกุมไว้ได้
เป็นจำนวนประมาณ ๓๐๐ คน และเพื่อมิให้ฝ่ายกบฏทำการแทรกแซงก่อกองการร้ายได้อีก
รัฐบาลได้ส่งกำลังทหารบกไปยึดครองเขตสำคัญต่าง ๆ ของทหารเรือต่อไปนี้^๒

1. กรมสรรพาวุธทหารเรือบางนา
2. โรงเรียนชุมพลทหารเรือและโรงเรียนปืนใหญ่สมุทรปราการ
3. ป้อมผีเสื้อสมุทร
4. ป้อมพระจุลจอมเกล้า
5. มณฑลทหารเรือที่ ๒ สัตตหีบ

เหตุการณ์ต่าง ๆ สงบเรียบร้อยลงได้ในวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๔

3.5๕. อุปสรรคอันทำให้การกบฏต้องล้มเหลว

การกบฏครั้งนี้ที่ตองประสบความสำเร็จล้มเหลวก็เพราะเหตุหลายประการกล่าวคือ

3.5๕.๑ การไม่มีนายทหารเรือในระดับชั้นยศสูงที่มีอำนาจบังคับบัญชาอย่างเต็มที่
เข้าร่วมงานด้วย

¹ วารสารตำรวจฉบับพิเศษ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

3.5.2. ไม่อาจดำเนินการตามแผนที่วางไว้

3.5.3. การเลื่อนเวลาปฏิบัติการบ่อยครั้ง เป็นเหตุให้คนทอดอวย

3.5.1. ผู้นำของฝ่ายกฏแมนฮัตตันโดยอมรับในความล้มเหลวครั้งนี้ว่า "การปฏิบัติการของคณะภูษาคีนั้น เฉพาะทางคานทหารเรือ บรรดานายทหารเรือผู้ใหญ่ที่ประจำการอยู่ในขณะนั้นมีใครร่วมรู้ในการกระทำ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นการกระทำของนายทหารชั้นผู้น้อยกลุ่มหนึ่ง" จากข้อความข้างต้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการตัดสินใจของการนำกำลังเรือในระดัปลำดับชั้นที่มีอำนาจบังคับบัญชาอย่างเต็มที่ เขาร่วมงานด้วย คงมีก็แต่พลเรือตรีทหาร ข้าหิรัญ ซึ่งเป็นนายทหารนอกราชการเท่านั้นที่เขาร่วมงาน แต่กลับไม่ทำตามที่ได้ตกลงกันไว้ การปฏิบัติการที่กำหนดไว้ว่าจะกระทำการแบบจู่โจม เมื่อมาประสบกับเหตุที่ไม่มีผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเขาร่วมด้วยนี้เอง ทำให้แผนการต้องล้มเหลวลง โดยเฉพาะพลเรือเอก สิ้นธุ กมลนาวิน ผู้บัญชาการทหารเรือ ยังเข้าขัดขวางการดำเนินงานอีกด้วย โดยส่งกำลังนาวิกโยธินไปยังกำลังทหารบกจาก เพชรบุรี ราชบุรี ภูเก็ต นครชัยศรี และยังสั่งห้ามหน่วยนาวิกโยธินทางฝั่งธนบุรีขึ้นฝั่งทางคานพระนครอีกด้วย

3.5.2 ไม่อาจดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

ก. ความไม่พร้อมเพรียง เนื่องจากสาเหตุที่ไม่มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่กำลังประจำการอยู่เขาร่วมในการดำเนินงานครั้งนี้ ทำให้การนำกำลังออกปฏิบัติการตัดสินใจมิได้เป็นไปตามแผนที่ทำให้แผนการทางคานอื่น ๆ ที่จะต่อเนื่องกันต้องหยุดลงด้วย การจู่โจมของคณะภูษาคีเริ่มตั้งแต่หน่วยจู่โจมเข้ายึดโรงไฟฟ้าและโทรศัพท์กลางไว้ได้นั้นกำลังทางคานอื่น ๆ ก็เริ่มดำเนินการเช่นกันคือ

1. ทางคานกองสัญญาณ ไล่สิ่งกำลังรถถังสายพานออกไปปฏิบัติการตามจุดที่นัดหมายไว้

2. ทางคานกำลังทหารบก เพชรบุรี ราชบุรี ได้เดินทางเข้ามา

แต่พลเรือตรี ทหาร ข้าหิรัญ ในฐานะเคยดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกรมนาวิกโยธิน มิได้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ใดตกลงกันไว้ซึ่งตามแผนการเดิมที่พลเรือตรี ทหาร จะต้องแต่ง เครื่องแบบมายืนให้ปรากฏตัว ผู้บังคับกองพัน น.ย. ๕ จะได้ไม่กล้าขัดขวาง แต่พลเรือ ตรีทหารกลับมิได้มาปรากฏตัว ทำให้นาวาตรีประกายทองปฏิบัติภารกิจเอง แต่ควยเหตุนาวา ตรีประกายยังเป็นนายทหารชั้นผู้น้อยอยู่จึงไม่สามารถออกคำสั่งเคลื่อนย้ายกำลังได้ อีกทั้งกำลังจากกองพัน น.ย. ๔ และกองตอสูอากาศยานที่จะเคลื่อนกำลังมาจากบริเวณ ส่วนอนันต์ ชนบุรี ก็เคลื่อนไม่ได้เช่นกัน

และเนื่องจากการไม่สามารถเคลื่อนกำลังนาวิกโยธิน ซึ่งเป็นกำลังที่จะใช้เป็นหลัก ในการยึดครองพื้นที่ตามแผนที่กำหนดไว้ จึงทำให้แผนการอื่น ๆ ต้องรวนเรหมด เพราะ ลำพังแต่กำลังกองเรือรบไม่สามารถจะยึดพื้นที่ใด ๆ ไว้ได้เลย เพราะจำนวนคนน้อย และไม่มีอาวุธ เช่นกับกำลังทหารราบ

เกี่ยว

จากการที่หน่วยนาวิกโยธินไม่มารับมอบหน้าที่นี้เอง ทำให้กำลังที่ยึดครองพื้นที่ ต่าง ๆ อยู่เริ่มระส่ำระสาย ทางคานกองสัญญาณเมื่อนำกำลังออกไปแล้ว แต่เมื่อไม่มีการ ประสานกับกำลัง น.ย. ที่ ๔ และ ๕ ตามแผนที่ตกลงกันไว้ ก็จำเป็นต้องถอยกลับเพื่อเป็น การป้องกันตัว

ทางด้านหน่วยจู่โจม ที่เขายึดโรงไฟฟ้า และโทรศัพท์กลางไว้แล้วไม่มีกำลังจาก นาวิกโยธินไปเสริม ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการ เปิดสะพานพุทธใต้เรือรบหลวง ศรีอยุธยาและเรือรบลำอื่น ๆ ซึ่งตามแผนจะต้องแล่นผ่านสะพานพุทธออกไปทางบางนา ไม่สามารถจะออกไปได้ และในที่สุดฝ่ายรัฐบาลก็ยึดสถานที่ทั้ง ๒ กลับคืนไป

การปฏิบัติการที่ล่าช้ามิได้เป็นไปตามแผนนี้เอง ทำให้ฝ่ายรัฐบาลสามารถรวบรวม กำลังและทำการปราบปรามคณะกบฏชาติลงได้ในที่สุด

ข. การประมาณการผิดพลาด ตามที่คณะภูษาคีต้องดำเนินการในระยะกระชั้นชิด ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงแผนการจากที่เคยวางแผนปฏิบัติการทุกครั้ง ซึ่งทางคณะภูษาคีจะหาโอกาสที่มีอำนาจสั่งการของทั้ง ๓ กองทัพมารวมอยู่ ณ จุดเดียวกันมาเป็นการจับและควบคุมไว้เท่าที่จะทำได้และในวันลงมือจริง ๆ ฝ่ายคณะภูษาคีควบคุมตัวจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ลงเรือ ไปเพียงผู้เดียวเท่านั้น ส่วนทางบกซึ่งใครมอบหน้าที่ให้ น.อ. อานนท์ ทำการควบคุมบุคคลสำคัญไว้ไม่ประสบความสำเร็จเพราะแผนการผิดพลาด การควบคุมที่ทหารอากาศและตำรวจกระทำไม่ได้เพราะขาดกำลังสนับสนุนจากนาวิกโยธิน ทั้งผู้มีอำนาจบังคับบัญชาอย่างแท้จริงของฝ่ายทหารบก ทหารอากาศและตำรวจมิได้มารวมในพิธีด้วย จึงทำให้คณะภูษาคีต้องใช้เพียงจอมพล แปลก พิบูลสงคราม แต่ผู้เดียวเป็นประกันในการต่อรองกับคณะรัฐบาล แต่สถานการณ์เช่นนั้นยอมทำให้ฝ่ายคณะภูษาคีอยู่ในฐานะไม่ค้ำประกัน เนื่องจากจอมพลแปลก พิบูลสงครามในขณะนั้นไม่มีอำนาจใด ๆ ในตัวเองเลย นอกจากนั้นคณะรัฐประหารเองก็เกิดความเบื่อหน่าย ความเสื่อมศรัทธาในตัวจอมพลแปลก พิบูลสงคราม มากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพ การควบคุมตัวจอมพลไว้จึงมิได้เป็นทางที่ก่อให้เกิดผลเท่าที่ควร เมื่อขาดจอมพลไปเสียคนหนึ่งก็ย่อมไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการปฏิบัติการของกองทัพทั้ง ๒ คือ ทักษิณ และอากาศ รวมทั้งตำรวจ

ค. แผนหละหลวม ฝ่ายกบฏไม่ใช้วิธีการที่แน่นอนกลับใช้วิธีที่อาจจะมียลทำให้การดำเนินงานล้มเหลว โดยเหตุที่ว่า การดำเนินงานครั้งนี้เป็นการกระทำแบบจู่โจม กำลังทุกฝ่ายควรจะต้องเตรียมพร้อม และตรวจสอบให้มีการประสานงานกันให้ดีเสียก่อน ในการปฏิบัติการสำคัญเช่นนี้ไม่ควรใช้วิธีแบบกลลวง เช่น วิธีการนำนาวิกโยธินที่ ๔-๕ ออกจากที่ตั้งด้วยเหตุที่ว่าหน่วยนาวิกโยธินนั้น เท่ากับเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานครั้งนี้ แต่กลับเป็นคานที่มีผู้ติดคอ นำกำลังออกคือ นาวาตรีประกาย พุทธารี กับพลเรือตรี ทหาร ขำหิรัญ นายทหารนอกราชการซึ่งไม่มีอำนาจบังคับบัญชาอย่างแท้จริงเป็นผู้ปฏิบัติ ทำให้ไม่สามารถ

^๑ วิเทศกรณีย์, ประวัติศาสตร์ชาติไทย, (พระนคร : ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๑๒),

นำทหารหน่วยนาวิกโยธินออกมาได้ ทั้งนี้ เหตุเพราะการขาดการติดต่อในระดับสูงกับหน่วยงานต่าง ๆ จึงไม่มีอำนาจบังคับบัญชาอย่างแท้จริง นอกจากนั้นแม้ว่าจะเคยมีการพลาดพลังเกี่ยวกับการปฏิบัติค่านาวิกโยธินมาถึง ๒ ครั้งแล้วในแผนการครั้งแรกและครั้งที่ ๓ แต่ก็มีได้มีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความแน่นอนในค่านั้นขึ้น

ง. ฝ่ายคณะภูษาคิไม่มีแผนแกสถานการณ์ จึงทำให้เกิดการชุลคุชลักและเสียหายขึ้นอย่างมากเพราะตองแก้ไขสถานการณ์อย่างปัจจุบันทันด่วน และทำให้เป็นสาเหตุตองพายแพแก่ฝ่ายรัฐบาลในที่สุด

๓.๕.๓. การเลื่อนเวลาการปฏิบัติการ ดังที่ไดกล่าวแล้ววาก่อนการกบฏแมนฮัตตัน คณะภูษาคิได้มีแผนการที่จะปฏิบัติการสืบเนื่องกันมาถึง ๕ ครั้ง แต่ยังมีพันใดลงมือก็ล้มเหลวเสียก่อน มีผลทำให้สมาชิกภายในคณะภูษาคิเกิดความระส่ำระสาย ลังเล และหวาดหวั่นว่าจะถูกจับกุม บางคนก็ขอลอนตัวออกไป ทำให้กำลังสนับสนุนคณะภูษาคิน้อยลงและส่วนที่เหลืออยู่ก็ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เช่นในการปฏิบัติการครั้งที่ ๓ เมื่อต้นปี ๒๕๕๔ ทางฝ่ายทหารบกไม่สามารถเข้าปฏิบัติการได้ ก็เพราะทหารบกชั้นนายพันผู้จะเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการภายในกระทรวงกลาโหมไม่มาตามนัด ทำให้บุคคลอื่น ๆ เสียกำลังใจไม่กล้าเสี่ยงกระทำกรทั้งนี้ เพราะทหารบกผู้นั้นเกรงว่าถาเกิดการพลาดพลังขึ้นก็จะลำบากเพราะตนเองเคยพลาดมาแล้วในกรณีกบฏ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑ เพราะในการรวมตัวกับคณะภูษาคินับแต่เริ่มปฏิบัติการมา ได้เคยมีการผิดพลาดมาแล้วถึง ๒ หน

อุปสรรคต่าง ๆ ดังกล่าว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการรัฐประหารในปี ๒๕๕๐ จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันดังนี้

รัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๑. อาจกล่าวได้ว่าคณะรัฐบาลก่อนการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึงแม้อำนาจที่ทับทิมซึ่งอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของพลเอก อุดุลเดชจรัส ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น เป็นฝ่ายเดียวกับรัฐบาลอยู่ก็ตาม แต่จาก

กบฏ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๔

๑. ฝ่ายรัฐบาลขณะกบฏแมนฮัตตันยังมีกำลังสนับสนุนอยู่อย่างพร้อมเพรียง จะเห็นได้จากการรวมกันเข้าปราบบรามฝ่ายกบฏ และการออกแถลงการณ์ของกำลังฝ่ายต่าง ๆ จะขาดก็แต่เพียงกำลังกอง

เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะนั้นทำให้ไม่อาจ
แน่ใจได้ในฐานะของรัฐบาล คังกรดีการขอ
คำรับรองของนายปรีดี พนมยงค์ ทอพลเอก
อดุล อดุลเดชจรัส เมื่อมีข่าวรัฐประหาร
ครั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลพลเรือตรี
ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ขาดกำลังทัพสนับสนุน

ทัพเรือ ซึ่งกำลังระส่ำระสายอยู่ในขณะ
นั้น

๒. ฝ่ายรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์
ชำรงนาวาสวัสดิ์ ไม่คิดจะทำการต่อสู้กับ
ฝ่ายรัฐประหาร แม้ในภายหลังจะมีการพบ
ปะเพื่อปรึกษาหารือกันที่สัตตหีบ เพื่อลงมติ
ว่าจะชวงชิงอำนาจคืนหรือไม่ ในที่สุดก็มีมติ
ไม่ต่อสู้^๒

๒. ฝ่ายรัฐบาลคณะกบฏแมนฮัตตัน
ไม่ยอมปราถน์ประนอมหรือยอมแพ้ฝ่ายคณะ
กษัตริย์โดยง่าย

๓. ฝ่ายรัฐประหาร ๒๕๑๐ กำลังน้อยยาน
แต่มีความพร้อมเพียงทั้งทางด้านการประสาน
งาน และทางด้านการสอดตามความสนับสนุน
จากกองทัพอื่น ๆ

๓. ฝ่ายคณะกษัตริย์ขาดความพร้อม
เพียง การประสานงานไม่ดี ทำให้แผน
การสละหุยกองไม่เดินไปตามที่คาดหมาย
ไว้

๔. ในด้านการเตรียมการเพื่อรับ
เหตุการณ์ฉุกเฉินจากคำยืนยันของผู้นำราชการ
ทหารบกต่อนายปรีดี พนมยงค์ที่ว่า "ไม่มี
ใครทำรัฐประหารได้นอกจากผู้นำราชการ

๔. กองทัพบก และตำรวจทางก็มี
แผนของแต่ละฝ่ายที่จะใช้เพื่อการปราบ
ปรามการจลาจลอยู่พร้อม ฝ่ายทหารบกมี
แผนยุทธการที่ ๓ ส่วนฝ่ายตำรวจก็มีแผน

^๑ สุพจน์ คานตระกุล, เมื่อรัฐประหารได้ ปรีดี พนมยงค์ ลี้ภัยรัฐประหาร ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๐ (พระนคร : ประจักษ์การพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๓

^๒ สละดิษิตกุล, เรื่องเดิม, หน้า ๔๕

ทหารบกเท่านั้นขอให้อาจารย์วางใจ^๑
 และจากกองกำลังของฝ่ายทหารเรือซึ่ง
 เป็นฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ตลอดมา ประ
 กอบกับกองกำลังของกรมตำรวจทหารและ
 กรมตำรวจซึ่งมีพลเรือตรีสังวรณ สุวรรณชีพ
 เป็นผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งสารวัตรใหญ่และ
 ตำแหน่งอธิบดีตำรวจด้วย จึงสร้างความ
 มั่นใจให้กับนายปรีดี พนมยงค์ และ
 นายกรัฐมนตรี พลเรือตรีถวัลย์ ชำรง-
 นาวาสวัสดิ์ ว่าการรัฐประหารตามข่าว
 สื่อนั้นคงไม่มีทางเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน
 แมว่าก่อนหน้าเกิดรัฐประหารโดยทางคาน
 สันติบาลจะได้อ้างข่าวแก่รัฐบาลหลายครั้ง
 โดยแจ้งแก่นายกรัฐมนตรี เองและแจ้งแก
 อธิบดีตำรวจ แต่ทางรัฐบาลก็มิได้เตรียมการ
 ป้องกันแต่อย่างใด รัฐประหาร ๒๔๙๐ จึง
 กระทำสำเร็จได้อย่างง่ายดาย เพราะ
 ความเชื่อมั่นของฝ่ายรัฐบาล ในบุคคลที่
 คุณกำลังในหน่วยต่าง ๆ ว่าจะสามารถ
 รักษาสถานการณ์ไม่ให้เกิดรัฐประหารได้
 และยังมี ความมั่นใจว่ารัฐประหารจะเกิดขึ้น
 ไคยาก เพราะรัฐบาลมีเสียงสนับสนุนใน
 สถานอย่างมั่นคง แต่พรรคการเมืองฝ่าย
 รัฐบาลขณะนั้นเป็นพรรคการเมืองที่มีพลัง

นเรศวรตั้งกล่าวมาแล้ว แสดงว่าการ
 เคลื่อนไหวในการกบฏคราวนี้ทางทหาร
 บกและตำรวจทหารมียุทธศอกเวลา จึงได้
 จัดเตรียมการป้องกันไว้อย่างพร้อมเพรียง
 จึงทำให้สามารถรักษาเหตุการณ์ให้กลับ
 คืนสู่สภาพปกติได้โดยเร็วและสามารถรักษา
 อำนาจของรัฐบาลในขณะนั้นไว้ได้

^๑ สุปจน คานตระกูล, เรื่องเดิม, หน้า ๓

คำจนหรือฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและสังคมจากประชาชน เพราะระบบพรรคการเมืองอยู่ในขั้นเริ่มต้น พรรคการเมืองเป็นแค่เพียงการรวมตัวกันเพื่อสนับสนุนผู้ใดคนหนึ่งเท่านั้น ยังขาดทั้งอุดมการณ์และนโยบายที่แน่นอนของพรรค พรรคการเมืองดังกล่าวจึงไม่สามารถเป็นพลังทางการเมืองในการต้านทานการยึดอำนาจของฝ่ายทหารได้

๕. การทำรัฐประหาร ๒๔๙๐ นี้บุคคลชั้นหัวหน้าที่มาร่วมงานกันแยกออกเป็น ๔ สายงาน ทั้ง ๔ สายงานนี้ ๓ สายนำโดยนายทหารนอกราชการคือ

- ๑. พลโท ดิน ชุณหะวัณ
- ๒. นาวาอากาศเอก กาจ กาจสงคราม
- ๓. พันโทกาน จานงภูมิเวท มีนาย

ทหารประจำการอยู่เพียงคนเดียวคือ

๔. พันเอก สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้ากรมเกียกกายทหารบก

จึงกล่าวได้ว่าคณะรัฐประหาร ๒๔๙๐ นี้มีกำลังซึ่งเขามาร่วมงานกันไม่มากแต่ที่ปฏิบัติงานสำเร็จได้ก็เนื่องจากได้รับความสนับสนุนจากนายทหารประจำการตั้งแต่ชั้นผู้บังคับการกรมลงมา ซึ่งที่สำคัญที่สุดได้แก่ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑ พันเอกสฤษดิ์ ชนะรัตน์

๕. ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นสูงมิได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการของคณะกู้ชาติ ที่เป็นทหารมีชั้นยศสูงคือ พลเรือตรีทหาร ชำหิรัญ ก็เป็นนายทหารนอกประจำการ ส่วนนอกนั้นผู้ปฏิบัติการอื่น ๆ ก็มีนายทหารประจำการยศชั้นนาวาเอกลงมา การที่ไม่มีผู้ใหญ่ในวงการทหารเรือเข้าร่วมในการปฏิบัติการไม่ว่านายทหารชั้นผู้ใหญ่ผู้นั้นจะเป็นนายทหารประจำการหรือทหารนอกประจำการก็ตาม ทำให้การปฏิบัติการขาดความหนักแน่นเป็นผลทางด้านกำลังใจของเหล่าผู้ร่วมงานเป็นอย่างมาก

* สุชิน ตันติกุล, รัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐, (พระนคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕) หน้า ๘๘-๘๒

การกบฏครั้งนี้สรุปได้ว่าเกิดขึ้นเพราะการรวมตัวกันของฝ่ายทหารเรือ ทหารบก ทหารอากาศ และพลเรือน โดยมีสาเหตุมาจากความไม่พอใจเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาล โดยเฉพาะฝ่ายทหารเรือ นั้นยังมีสาเหตุพิเศษออกไปอีกคือ ความตึงเครียดระหว่างทหารเรือกับรัฐบาลในขณะนั้น และความตองการปรับปรุงสมรรถภาพของกองทัพเรือซึ่งเสื่อมโทรมลงอย่างมาก การกบฏครั้งนี้ได้มีการวางแผนงานมารวมเป็นเวลาเกือบ ๒ ปี โดยเคยวางแผนจะลงมือปฏิบัติการมาแล้วถึง ๕ ครั้ง ก่อนวันปฏิบัติการจริง ๆ แต่ที่ต้องล้มเลิกลงเสียก่อนปฏิบัติการ จนกระทั่งการปฏิบัติการครั้งสุดท้ายของคณะผู้ก่อการคณะนี้คือกบฏแมนฮัตตันก็ตองล้มเหลวลงอีก เพราะเหตุการณี่มิได้ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ การขาดความพร้อมเพรียงและความเด็ดขาดของฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการปฏิบัติการครั้งนี้ ซึ่งในที่สุดผลของความล้มเหลวนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในกองทัพเรือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย